

Lunds Universitet

Centrum för Teologi och Religionsvetenskap

Uppsats i Nya Testamentets Exegetik, 10p.

Handledare och examinator: Professor Chrys Caragounis

Dop i helig Ande

*Om hur initiationen in i tron sker och på vilket sätt
människan mottar den helige Ande*

Johan Danz 801217-3335

1. Inledning	
1.1 Syfte – bakgrund	4
1.2 Problem	4
1.3 Metod	5
1.4 Sekundärmaterial och avgränsning	5
1.5 Upplägg	6
2. Anden i Gamla testamentet	
2.1 Terminologi och ordstudie	7
2.2 Guds Ande i Gamla testamentet	8
2.3 Profetiska löften om Anden	10
2.3.1 Jesaja 32:9-20	10
2.3.2 Jeremia 31:31-34	11
2.3.3 Hesekiel 36:16-38	11
2.3.4 Joel 2:28-32	12
2.3.5 Sakarja 12:10	13
2.3.6 Sammanfattning av profetlöften	13
2.3.7 Messias och Anden i Gamla testamentet	14
3. Den helige Ande och Johannes döparen	
3.1 Johannes och Gamla testamentet	15
3.2 Johannes och dop i helig Ande	15
3.2.1 Matteus	15
3.2.2 Markus	17
3.2.3 Lukas	18
3.2.4 Johannes	19
3.2.5 Johannes Döparen om Anden och Messias	20
4. Dop i helig Ande i Apostlagärningarna	
4.1 Bruket av Apostlagärningarna	21
4.2 Apostlagärningarna 1:5	21
4.2.1 Bakgrund och kontext	22
4.2.2 Apostlagärningarna 1:5 och Johannes 20:22	24
4.2.3 Syftet med Andens utgjutande på pingsten och vad Jesus egentligen utlovar	27
4.2.4 Jesu ord	27
4.3.1 Apostlagärningarna 11:16	30
4.3.2 Petrus ord i sitt sammanhang	30

4.4 Problematiska texter	31
4.4.1 Samarien	31
4.4.2 Efesuslärjungarna	35
5. Terminologi om den helige Ande i Apostlagärningarna	
5.1 αγιος	36
5.2 βαπτίζειν	36
5.3 πνευμα	37
5.4 Terminologi om dop i helig Ande	38
6. Dop i helig Ande hos Paulus	
6.1 Anden och Paulus	39
6.2 1 Kor.12:13	39
6.3 Lukas och Paulus	41
7. Sammanfattning	
7.1 Uppsatsens frågeställning	43
7.2 Anden i Gamla testamentet	43
7.3 Johannes döparen	43
7.4 Apostlagärningarna och dop i helig Ande	43
7.5 Grekiskans terminologi	45
7.6 Dop i helig Ande hos Paulus	45
7.7 Slutsats	45
8. Slutsats	
Litteraturförteckning	

1. Inledning

1.1 Syfte och bakgrund

Under de senaste två eller tre åren har i en rad olika sammanhang begreppet ”dop i den helige Ande”, eller att vara ”Andedöpt” mött mig. Detta begrepp har ofta kommit upp i olika sorters karismatiska miljöer. Det kan finnas vissa variationer på innehållet i detta uttryck, men grunden för läran om dop i den helige Ande är att det kristna livet har två distinkta steg. Först blir en människa kristen, hon kommer till tro på Jesus, bekänner Honom som Herre och börjar leva i Jesus efterföljd. Det andra steget är mottagandet av den helige Ande i en mer eller mindre stark andlig upplevelse av något slag, som en bekräftelse, och/eller ”andra välsignelse”. Förförståelsen av begreppet ”dop i helig Ande” kan vara något olika inom olika traditioner. Antingen är inte den helige Ande alls närvarande före dopet i den helige Ande, eller så bor Anden i den kristne efter den första omvändelsen, men kraften kommer först genom ”dopet i helig Ande”. För vissa förknippas dopet i helig Ande i första hand med de karismatiska gåvorna. Detta har framför allt betonats inom pingsväckelsen runt om i världen. Framför allt har dop i helig Ande förknippat med att den som döps börjar ”tala i tungor”. Självt har jag alltid trott att den helige Ande bor i alla som bekänner Jesus som Herre och frälsare. Detta känns i allra högsta grad som något viktigt att reda ut, kanske framför allt som jag själv ser på mig som karismatiker och förespråkare för att återupptäcka och förstå hur den första kyrkan såg på den helige Ande, eller snarare hur de levde i den helige Ande. Detta är en viktig del för att förstå hur vi skall predika om och praktisera tron i fråga om den helige Ande, hans verk, frukter och gåvor.

1.2 Problem

Är då detta egentligen ett problem? Det är väl bara positivt att man återupptäcker Nya Testamentets undervisning om den helige Ande? Ja visst är det så, men problemet är att det råder en ganska stor förvirring om vad som egentligen ingår i ”dop i helig Ande”. Dessutom kan det leda till vissa viktiga följdfrågor. Kan man vara en kristen utan att ha den helige Ande? Detta föranleder alltså min uppsats. Det jag i första hand vill reda ut är vad begreppet ”dop i helig Ande” innebär. Vad det i praktiken innebär är att jag vill veta hur den enskilde kristne mottar den helige Ande. Men också ta reda på om det utifrån Nya testamentet går att hävda att någon kan vara kristen utan att ha fått den helige Ande som gåva. Om det är så att dop i helig Ande inte är skilt från omvändelsen så vill jag i så fall veta vad det innebär för den kristne att ha den helige Ande.

1.3 Metod

Vanligtvis brukar de som förespråkar dop i helig Ande i första hand hänvisa till Apostlagärningarna som den viktigaste skriften. Därför kommer jag också att studera denna skrift i första hand. Dock är det viktigt att också försöka förstå den nytestamentliga helhetssynen på livet i Anden. Det jag kommer att göra är att studera begreppet dop i helig Ande i sin kontext i Apostlagärningarna, för att sedan försöka förena den med en mer helhetlig nytestamentlig syn på den helige Ande.

Metoden för att kunna göra detta är att utföra en exegetisk genomgång av de texter som behandlar ämnet. Med exegetisk genomgång avser jag helt enkelt att jag avser utföra en interpretation av de givna perikoperna, för att komma fram till vad de betyder. För att lyckas med detta behövs en analys av perikopen. Denna analys kommer inte att presenteras under en egen rubrik, utan istället integreras med det resterande arbetet. Detta analytiska arbete kommer främst att vara ägnat åt att begripa preikopernas aktuella kontexter. Den aktuella kontexten är absolut nödvändig för att de olika utsagorna om dop i helig Ande skall bli begripliga. Detta gäller även en helhets syn som innefattar också Gamla testamentet. Ett helt kapitel kommer att ägnas åt arbete med de grekiska orden, och i kapitlet om Gamla testamentet avses att fördjupa förståelsen av terminologin kring dop i helig Ande. Detta sker för att fördjupa det analytiska arbetet och resultatet blir förhoppningsvis ett djupare och noggrannare exegetiskt resonemang. Problematiska perikoper och teologiska begrepp är viktigt att ta med i beräkningen för att ett gott helhetsintryck skall kunna ta form.

Alla de olika delarna i det exegetiska arbetet kommer dock inte fram lika tydligt. Det är ändå min förhoppning att ett gott helhetsintryck skall ges och att arbetet skall förtydliga frågan om dop i helig Ande något.

1.4 Sekundärmaterial och avgränsning

Materialet kommer att variera ganska mycket i fråga om ”akademisk kvalitet”. Viss litteratur är direkt och praktisk undervisning om dop i helig Ande, medan andra källor är mer exegetiska genomgångar av de olika bibelställen som talar om dop i helig Ande och den helige Ande över lag. Jag har försökt att hitta goda företrädare för olika sätt att förstå dopet i den helige Ande, men det har visat sig svårare än jag först hade trott.

Själva huvudområdet för arbetet är Apostlagärningarna, eftersom det är där som det mesta av undervisningen om dop i helig Ande tar sin utgångspunkt. Johannes döparens ord kommer jag inte att arbeta så mycket med. Jag kommer att framställa huvudtankarna i det Johannes säger och olika sätt att förstå Johannes döparen, men jag kommer inte själva att lägga tyngdpunkten där.

1.6 Disposition

Först kommer jag att gå igenom Anden i Gamla testamentet som bakgrund samt att sammanfatta Johannes Döparen och hans tal om den helige Ande i de två första delarna av uppsatsen. Efter det skall jag undersöka Apg. 1:5 och Apg. 11:16 vilka kommer att vara huvudmålet för uppsatsen. För att kunna förstå dessa rätt kommer vi också att beröra ett antal andra ställen i Apostlagärningarna för att kunna avgöra om Lukas är konsekvent eller inte i sin lära om den helige Ande kommer några problematiska texter att behandlas. De två sista delarna av uppsatsen kommer att bestå av en språklig genomgång av terminologin kring dop i helig Ande och en kort genomgång av Paulus, framför allt 1 Kor.12:13. När jag gjort detta kommer jag att sammanfatta vad jag kommit fram till och försöka dra slutsatser om vad som är Apostlagärningarnas och Nya testamentets undervisning om dop i helig Ande.

2. Anden i Gamla testamentet

2.1 Terminologi och ordstudie

Ruah är det vanligaste ordet i Gamla testamentet för ande i största allmänhet. *Ruah* förekommer 380 gånger. Ordets ursprungliga betydelse är vind eller ande.¹ Några exempel där ordet används på detta sätt är Job 41:7 där det sägs att ingen luft, eller vindpust beroende på översättning kommer in; Ps. 104:4 där vindar beskrivs som Guds sändebud; HV. 2:17 där åsyftningen handlar om vind; Jes. 7:2 där *ruah* översätts med storm, eller vind som böjer träden; och slutligen Jer. 13:24 där *ruah* används i betydelsen vind som för bort strån. Vinden kan vara varm och stark, eller en lätt bris.²

”*ruah* as a designation for the wind is necessarily something found in motion with the power to set other things in motion.”³

De verb som står tillsammans med *ruah* i betydelsen vind är nästan uteslutande ord som beskriver någon form av rörelse.

”Verbs associated with *ruah* are distributed, accordingly, almost exclusively in two categories: (a) verbs of movement and (b) verbs of placing in motion.”⁴

Vindens aktivitet kopplas dock ofta ihop med Herren och det som Herren gör.⁵

Dock är det så att *ruah* ofta har betydelsen ande i olika varianter. När betydelsen är ande så kan också det förstås något olika:

a. Ordet kan ha en rent fysisk betydelse. I så fall blir betydelsen av *ruah* livsande, andedräkt, med andra ord det som skänker kroppen liv. Det som annars skulle vara död materia blir nu istället levande. Exempel på denna betydelse finns i Job 27:3 där anden beskrivs som en gåva från Gud som gör att människan andas; Hes. 37:5 - 6 där anden beskrivs som det som får materien att övergå från att vara bara kött och blod till att bli en levande människa; Ps. 146:4 där det beskrivs vad som händer när en människa ger upp andan, nämligen att hon slutar att leva och återgår till att vara jord. Ytterligare ett exempel på vad det innebär att dö är Klag. 2:12 där det beskrivs hur barn dör genom att segna ned och ge upp andan i sina mödrars famnar. Dom 15:19 talar om hur Simson tror att han kommer att dö av törst, men får livsanden åter” när han drick ur källan i Lechi. Om vi går vidare till avgudarna, så anses de vara döda, eftersom de inte har någon livsande, utan bara är statyer och avbilder av människor, djur eller andra varelser. Två exempel på detta är Ps.135:17 där avgudastatyn har öron men inte kan höra eftersom de inte har livsande och Hab.2:19 där Habackuk talar om att trädbitar och stenar inte kan tala eftersom de är döda och saknar livsande. Ande kan också ha en antropologisk betydelse, den

¹ Jenni & Westermann, 1997, vol. 3, sid. 1202

² Jenni & Westermann, 1997, vol. 3, sid. 1203-1204

³ Jenni & Westermann, 1997, vol. 3, sid. 1203

⁴ Jenni & Westermann, 1997, vol. 3, sid. 1204

⁵ Jenni & Westermann, 1997, vol. 3, sid. 1205

immateriella inre delen av människan, det som gör människan till just människa. I Sak.12:1 beskrivs livsande som det Gud har skapat som ger en människa liv.⁶

b. *Ruah* kan också förstås ur en psykologisk aspekt. I Num.14:24 beskrivs Josua och Kaleb i motsatsförhållande till Guds folk. De två spejarna har trons ande i motsats till folket och de övriga tio spejarna som inte kan tro att Israels barn genom Guds makt kan besegra de stora folken i det utlovade landet. Ps. 51:12 talar om en frimodig ande eller stadigt sinne och i vers 14 villig ande eller villigt sinne,⁷ eller att Guds folk i Sak. 12:10 förutsägs få en bödens och nådens ande, en vilja att be och visa godhet och sörja det onda de gjort.⁸

c. Till sist kan ordet *ruah* i den allmänna betydelsen ande också ha en moralisk aspekt. Vi kan exempelvis se i Hes. 18:31 där Gud talar till folket genom profeten Hesekiel om att de behöver omvända sig och skaffa sig en ”ett nytt hjärta och en ny ande.” Den som omvänder sig behöver alltså inte i första hand ändra sitt yttre beteende utan sitt inre, källan till handlandet, alltså få en ny ande. Hosea 5:4 talar om en horisk eller otuktig ande hos Israel som för folket bort från Gud och till det skapade. I Ps. 32:2 talas om en människas vilkens ande är utan svek.⁹

Men *ruah* har inte enbart en allmän betydelse. Ande som sådan kan vara vilken ande som helst. Människornas eller djurens livsandar. Det finns alltså i ordet *ruah* olika nivåer där man mer och mer preciserar vad ande är. *Ruah* används ibland om onda andar. Ett exempel på detta är när en ond ande från Gud plågar Saul.¹⁰ När den helige Ande skall behandlas så ges i Gamla testamentet de mest precisa formuleringarna i Guds Ande eller Herrens Ande. Med detta uttryck är det inte längre vind eller luft i rörelse det är frågan om. Det är inte heller den sortens ande som kallas livsande, ”det levande” i människan, utan Guds eget väsen, den helige Ande som nedan skall studeras på närmare hand.¹¹

2.2 Guds Ande i Gamla testamentet

Men *ruah* kan också ha den specifika betydelsen av Guds Ande i Gamla testamentet. Vad lär då Gamla testamentet som är specifikt för Guds Ande och inte kan sägas om ande i största allmänhet?

1. Guds Ande skänker liv till allt som lever. Vi har redan sett att allt som har liv behöver livsande. Men denna livsande verkar inte vara samma sak som Guds Ande. Guds Ande verkar snarare vara den som ger livsande åt allt som lever. Det första vi skall ta upp är människorna. I Gen. 2:7 står det att Gud skapade människan av jord från marken och blåste in liv i henne så att hon blev en levande varelse.

⁶ Gilbrant, 1988, Band 1, sid. 73-74

⁷ Bibel 2000 översätter båda verserna med ”sinne” och Folkbibeln båda två med ”ande”.

⁸ Gilbrant, 1988, Band 1, sid. 73-74

⁹ Gilbrant, 1988, Band 1, sid. 73-74

¹⁰ Jenni & Westermann, 1997, vol. 3, sid. 1211

Hes. 37 talar också om att Guds Ande skall ge liv åt de döda benen i dalen. Allt som finns till är i beroende förhållande till Guds Ande, vilket uttrycks i Ps. 104:30. Vad psalmisten uttrycker är alltså att om inte Gud sänder sin Ande kan inget leva. Gud sänder ut sin Ande och Anden ger liv. Andens verksamhet består exempelvis i att förnya jorden. Guds Ande kan alltså sägas ha en universell karaktär. Han är den som uppehåller allt skapat, växter, djur och människor; och den som ger liv.¹²

2. Ur frälsningshistoriskt perspektiv manifesteras Guds Ande bland Israels folk. Guds Ande är alltså en del av det frälsningshistoriska händelseförloppet. Guds Ande leder eller inspirerar olika personer eller grupper i Israels folk, vilket kommer att undersökas nedan. Det första exemplet är domarna i det gamla förbundet som uppfylldes med Herrens Ande vid viktiga tillfällen.

Det står i Dom. 6:34 att Herrens Ande uppfyllde Gideon. Gideon får sedan i uppdrag att driva bort Israels fiender. Dom. 11:29 talar om hur Jefta blir fylld av Guds Ande så att han kunde besegra ammoniterna. Simson får genom Guds Ande övernaturlig styrka vid ett antal olika tillfällen, exempelvis Dom. 14:6,19 och 15:14. Guds Ande var verksam genom honom så att han besegrade sina fiender så länge han var trogen de löften han gett.

”The phenomenon of the charismatic leadership in Israel’s early period is necessarily with the *ruah yhw*. It is the means by which Yahweh effects the deliverance of his people in this epoch: the men gripped by it become mediators of the act of deliverance.”¹³

Guds Ande verkade också genom profeterna och under och tecken skedde genom Guds Ande. Josef blir Guds Andes redskap för att tyda drömmar i Gen. 40 – 41. I Gen. 41:38 säger Faraos hovmän: ”Finns det någon som har Guds Ande som han?”. När profeten Elia tas upp till himlen säger de andra profeterna i 2 Kon. 2:8f till Elisha att Guds Ande kanske har fört iväg Elia. Genom Elishas verksamhet sker många under och tecken som finns beskrivna i 2 Kon. 2ff. När Guds Ande ges till en person så är det dock bara för en tid eller ett speciellt uppdrag. Guds Ande understryker Guds regering över Israels folk.¹⁴

Det verkar alltså som om Guds Andes verk består i att ge liv samt att uppehålla livet och den förbundsmässiga relationen mellan Guds Ande och Guds folk. Att få liv och bli en levande varelse genom Guds Ande verkar inte vara samma sak som den relation som Guds Ande har med det utvalda folket i det gamla förbundet. Framför allt gäller detta folkets ledare. Mose och sjuttio av folkets ledare under ökenvandringen får i Num. 11:16-30 Guds Ande som gåva för den tjänst Gud ger dem att utföra, nämligen leda folket.

¹¹ Jenni & Westermann, 1997, vol. 3, sid. 1216

¹² Gilbrant, 1988, Band 1, sid. 76-77

¹³ Jenni & Westermann, 1997, vol. 3, sid. 1213

¹⁴ Gilbrant, 1988, Band 1, sid. 76-77

Det verkar som om de sjuttio ledarna och Moses inte har den helige Ande på samma sätt som i det nya förbundet. Andens gåva har en temporär och tjänstebetonad karaktär.

”Guds Ånd ble ikke gitt til alle i Det gamle testamente, men til *enkelte* menesker for *bestemte formål*.”¹⁵.

Eftersom att Guds Ande inte bor i dem permanent säger Mose i Num.11:29 ”Om Herren ändå ville låta sin Ande komma över dem alla!” Gamla testamentet har flera angivelser om att Anden skall bli given på ett nytt sätt precis som Mose önskade. Detta kommer i Guds löften genom profeterna. Deras löfte motsvarar Mose längtan, nämligen att alla som tillhörde Gud skulle få Anden.

2.3 Profetiska löften om Anden

Med Guds Ande utlovas även messiasidens kraft och fulländning. Profeterna talar om detta. Guds Ande är inte enbart någon som åstadkommer kraftgärningar och under bland Guds folk. Profeterna talar om att Anden skall utgjas och att därigenom en ny tro och lydnad skall ges till dem som tar emot Anden.

Nedan skall några av dessa profetior studeras närmare:

2.3.1 Jesaja 32:9-20

Jesaja var verksam som profet under Ussia, Jotam, Achas och Hiskia.¹⁶ Alltså börjar Jesaja sin verksamhet någon gång på 740-talet.¹⁷ Hans budskap behandlade många olika ämnen och kan delas in i tre olika delar. 1. The Book of the King, (Jesaja 1-37) 2. The Book of the Servant (38-55) och 3. The Book of the Conqueror (56-66).¹⁸

Den givna perikopen är en dom- och frälsningsperikop. 9-14 handlar om det som kommer att drabba Israel. Landet kommer inte att bära frukt. Vers 15 är vändpunkten där Guds Ande utgjas. När Guds Ande utgjas återvänder livet. Öknerna skall förvandlas till trädgård och rätten och rättfärdigheten skall återupprättas. Löftet är alltså att den helige Ande¹⁹ skall utgjas från ovan för att ge liv åt det döda landet och upprätta rätt och rättfärdighet. Löftet om Guds Ande visar Guds karaktär av att vara nådefull.²⁰ Anden visar på Guds energifulla och reella närvaro. Denna närvaro är nödvändig i människans liv för att en förändring från de mänskliga förhållandena till uppfyllandet av Guds löften skall vara möjligt. Andens utgjutande och närvaro handlar om Guds herravälde. Gud måste vara Herre över en människa för att kunna fylla henne med sin Ande och på så sätt uppfylla sitt löfte.²¹

¹⁵ Engelsviken, 1977, sid. 16

¹⁶ Jes.1:1

¹⁷ Dillard & Longman, 1995 sid. 275

¹⁸ Motyer, 1999 sid. 36-40. Motyer följer inte den vanliga tanken där skiljelinjen går i kapitel 39 istället för i kapitel 37.

¹⁹ Motyer, 1999 sid. 207

²⁰ Oswalt, 1986 sid. 583

²¹ Oswalt, 1986 sid. 587

2.3.2 Jeremia 31:31-34

Jeremia var verksam i Israel från 620-talet till 580 talet.²² Den profetiska utsagan kommer i ett avsnitt av frälsningsförutsägelser. Denna perikop talar inte uttryckligen om Guds Ande. Däremot så talar den om ett nytt förbund som skall resultera i att Guds lag står skriven i hjärtat på dem som tillhör förbundet. Det skall också vara en självklarhet att den enskilde förbundsmedlemmen skall känna Herren och höra till honom. I fråga om relationen till Herren skall det bli så att alla ”från den minste till den störste” skall känna honom.²³ Dessutom kommer det nya förbundet innebära att Gud gör upp med människornas synd och skuld: ”Jag skall förlåta dem deras skuld, och deras synd skall jag inte längre minnas.”²⁴

Något nytt kommer alltså att ske i förbundsmedlemmarnas hjärtan så att lagen finns i dem.

”The new covenant will be written deeply into the wills of the Israelites, who will obey it by choice rather than by compulsion.”²⁵

De kommer att känna Herren och Herren kommer att förlåta dem deras synd och skuld.

2.3.3 Hesekiel 36:16-38

Profeten Hesekiel var verksam bland dem som deporterades till Babylonien . Själv blev Hesekiel deporterad till Babylonien i samma deportation som kung Jojakin år 598. Efter det får han sin profetkallelse, för att sedan vara verksam där i cirka två decennier.²⁶

Hesekiels budskap kan delas in i tre olika delar: 1. Dom över Juda och Jerusalem (Hes. 1-24)
2. Utsagor mot andra folk (Hes. 25-32). 3. Välsignelse över Juda och Jerusalem.²⁷

Den perikop som här behandlas ingår i den del av Hesekiels bok som handlar om Guds upprättande av Juda och Jerusalem.

Dessa verser talar egentligen om två olika saker som Gud skall göra. För det första skall han återupprätta Israels folk för att bevisa att han är Herren, eftersom hans namn blir nedsmutsat på grundval av Israels folks situation. Det handlar om att Gud skall göra upp med folkets synd.²⁸ Det andra Gud lovar genom profeten är att Herren skall ge sin Ande till folket. Nyckelverserna, vad gäller löftet om Anden, är verserna 26-27. Gud skall rena folket från deras stenhjärtan och ge dem hjärtan av kött genom en ny Ande. Att få Guds Ande skulle alltså vara livsförvandlande för dem som fick uppleva det. Genom att Gud ger Anden åt sitt folk skall folket alltså gå från att vara ett olydigt och

²² Harrison, 1973, sid. 13-24

²³ Jeremia 31:34

²⁴ Jeremia 31:34

²⁵ Harrison, 1973, sid. 137

²⁶ Albrektson & Ringgren, 1999 sid. 212

²⁷ Dillard & Longman, 1995 sid. 320-321

²⁸ Taylor, 1969, sid. 230

hårdhärtat folk till att, genom Guds ingripande, bli ett folk som håller Guds bud. Gud utför en reningsprocess med folket.²⁹ Genom det nya som sker i och med Anden, så är det Gud som borgar för att de skall hålla lagen. Kapitel 37 som följer handlar också det om en profetisk syn där Anden ger liv åt de döda benen som ligger där.

2.3.4 Joel 2:28- 32

Profeten Joels bok är kanske den som är svårast att sätta in i ett historiskt sammanhang. Forskarna har haft svårt att komma överens.³⁰ Joels profetia är den som Petrus hänvisar till i sin predikan på pingstdagen (Apg.2). Boken har två huvud delar:

”Den första huvuddelen handlar om en gräshoppsplåga och svår torka, som ger anledning till en allmän botdag och förebådar Herrens dag. I den andra huvuddelen skildras så Herrens dag med andeutgjutelse, dom över hednafolken och frälsning för Juda och Jerusalem.”³¹

Löftet från Gud, genom Joel, är att det skall komma en tid då Gud skall utgjuta sin Ande över alla människor. Till och med slavar och slavinnor skall få Anden. Reslutatet av detta är att söner och döttrar kommer att profetera, gamla män kommer att få drömmar och ung män syner. Det som tidigare var en distinkt gåva för det fåtal som fick Anden av Gud, det vill säga profeterna, blir nu något som varje person kan göra eftersom Anden är utgjuten. Denna karismatiska utgjutelse har till syfte inte bara att Anden skall bli tillgänglig att ta emot för alla människor, utan också en karismatisk realitet, livet i Anden präglas av övernaturliga händelser.³²

Det skall också komma en dom, men var och en som åkallar Herrens namn kommer att bli räddad undan domen så att det skall finnas en räddad skara i Jerusalem som Herren lovat och bestämt. Den kristna förståelsen av detta är att det är Jesus namn som skall åkallas. Den som vänder sig till Jesus kan förvänta sig syndernas förlåtelse och den utlovade gåvan att få ta emot den helige Ande och uppleva att Guds närvaro manifesteras genom övernaturliga händelser.³³

²⁹ Taylor, 1969, sid. 232

³⁰ Somliga vill placera Joel som en av de äldsta andra som en av de yngsta av profetskrifterna. Bokens innehåll är svårt att placera in i en historisk kontext, vilket är det största problemet. De som stöder att Joel tillhör de äldre profeterna vill placera honom runt 800-talet, medan de som vill ha en senare datering vill placera honom runt 400-talet. Argumenten för 800-talet är dels att svärmarna av gräshoppor i så fall förstås som en verklig naturkatastrof. Även Joels placering i kanon talar för en att de som sammanställt kanon ansåg honom vara en av de äldre profeterna. Joels bok återfinns ju i början av tolvprofetboken. Dessutom verkar många av de senare profeterna ha läst och tagit intryck av Joels profetior. Argumenten för en senare datering är att gräshopporna förstås som fiendehärlar som för bort folket i exil. Dock bör nämnas att folken som nämns i boken inte kommer från vare sig Babel eller Persien utan Egypten, Fenicien, Filisteen och Edom. För en noggrannare genomgång av dateringen av Joels bok se Achtemeier och Allen. Personligen finner jag motiveringen för en tidig datering runt år 800 mer övertygande.

³¹ Albrektson & Ringgren, 1999, sid. 216

³² Allen, 1976, sid. 99

³³ Allen, 1976, sid. 103-104

2.3.5 Sakarja 12:10

Sakarja var verksam år 520-518, alltså samtida med profeten Haggai.³⁴ Gemensamt för båda dessa profeter var att de verkade för templets återuppbyggnad i Jerusalem.³⁵ Sakarjas bok består av två delar och den första delen är inte omstridd som äkta vad gäller författarfrågan. Den första delen sträcker sig till och med kapitel 8. Den andra delen av boken innehåller två omgångar av utsagor. Den andra delen sträcker sig alltså mellan kapitel 9-14. Det två delarna i Sakarjas senare del börjar i 9:1 respektive 12:1.³⁶ Det är starkt omtvistat om Sakarja är författare till hela boken.³⁷

Vad är då egentligen Sakarjas budskap vad gäller Guds Ande? Det Sakarja säger om Anden är egentligen bara en vers. Denna vers är en profetisk utsaga om Davids ätt och Jerusalems invånare. Det större sammanhanget för vers 10, nämligen kapitel 12 handlar om Jerusalems framtid. Jerusalem skall belägras, men Gud skall ändå vända situationen. I detta kommer löftet att Gud skall ”ingjuta en ande av godhet och vilja till bön”. Versen handlar också om att de skall sörja ”den som de har genomborrat”. Detta måste inte ses som en profetia om Jesus, men i ett kristet perspektiv är det svårt att bortse från att den som genomborrats är Messias, alltså Jesus.

2.3.6 Sammanfattning av profetlöften

Kort sagt verkar det vara så att många av profeterna har löften om att Gud på något sätt skall utgjuta sin Ande och göra något nytt. Han skall införa ett nytt förbund, där människors hjärtan är vända till Gud, genom att han ingriper i deras inre. Detta ingripande består i att Gud tar bort deras stenhjärtan och istället ger dem hjärtan av kött, vilket sammanfaller med givandet av Anden. När Guds Ande utgjuts skall deras hjärtans karaktär förändras. Det kommer inte längre att vara så att Anden ges bara till tjänst utan även till gemenskap med Gud. Det kommer alltså inte längre vara så att det bara är ett fåtal, kungar, domare, präster och profeter som har Guds Ande. Istället kommer Anden att ges till både män och kvinnor, unga och gamla, ja till och med slavar och slavinnor. Den profetiska gåvan verkar också spela en viktig roll. Hela folket skall nu känna Gud, genom den helige Ande.

³⁴ Albrektson & Ringgren, 1999, sid. 223

³⁵ Baldwin, 1972, sid. 61

³⁶ Albrektson & Ringgren, 1999 sid. 224

³⁷ *En bok om gamla testamentet* argumenterar för att bokens andra del inte har någonting med profeten Sakarja att göra. De är inte ensamma om det. Författaren till den andra delen av boken blir istället *Deutrosakarja* som man egentligen inte vet vem det är. Två anledningar kan anges som huvudargument för existensen av *Deutrosakarja*: 1. Sak.11:12f. citeras i Matt. 27:9f. som profeten Jeremias ord. 2. Bokens andra del skiljer sig så markant från den första i innehåll. Viktiga personer som Serubbabel och Josua nämns inte i andra delen av boken. *An Introduction to the Old Testament* nämner att vissa forskare hävdar att detta är en chiasm som författats av Sakarja som därmed visar på bokens enhet. För fler argument både för och emot bokens enhet se Baldwin *Haggai, Zechariah and Malachi* i Tyndales gammaltestamentliga kommentarserie.

2.3.7 Messias och Anden i Gamla testamentet

Texten i Sakarja för in en viktig dimension i fråga om Andens givande, nämligen Messias roll i fråga om Andens ytgjutande. I Jesaja 11:2 står det om den gren som skall växa fram ur Jishajs avhuggna stam att:

”Han är fylld av Herrens ande, vishetens och insiktens ande, kloketens och kraftens ande, kunskapens och gudsfruktans ande.”

Alltså är det så att den som skall komma ur Jishajs avhuggna stam skall kännetecknas av att han bär den helige Ande. Han bor alltså i sin utvalde.³⁸ Detsamma gäller om Herrens tjänare i Jes. 42:1 ff och 61:1.³⁹

”*My Spirit* is the Lord’s personal presence (Ps. 139:7) in action (40:7; Ps. 33:6), endowing for leadership (Nu. 11:16ff.; 1 Sa. 16:13; cf. 11:1-2; 61:1-2). As a consequence of this divine endowment, the Servant will perform the universal task of bringing divine truth (*justice*) to the nations, the Gentiles worldwide.”⁴⁰

Gamla testamentet är alltså fyllt av olika förväntningar om Guds Ande och utgjutandet av Honom.

John Stott säger så här om denna förväntan på Gud att ge Anden:

”If we apply this principal to our enquiry as to what the ”baptism of the Spirit” is, the first point we shall notice is that this is an exclusively New Testament expression (occurring only seven times), but that it is also a fulfillment of Old Testament expectation.”⁴¹

Denna förväntan kopplar alltså Stott samman med det som vi skall undersöka: ”dop i helig Ande”.

Enligt Stott är denna förväntan i Gamla testamentet en förväntan om en ””*Outpouring*” of the *Spirit*”.⁴² Det gamla förbundet med Israels folk är alltså fullt av olika löften om Guds framtida handlande. Innan vi går in i det nya förbundets tid skall vi undersöka Johannes Döparens roll.

³⁸ Motyer, 1999 sid. 103

³⁹ Gilbrant, 1988, Band 1, sid. 76-77

⁴⁰ Motyer, 1999 sid. 260

⁴¹ Stott, 1975 sid. 22

⁴² Stott, 1975 sid. 22

3. Den helige Ande och Johannes döparen

3.1 Johannes och Gamla testamentet

Just denna förväntan spelar en stor roll för Johannes döparens tjänst.⁴³ Johannes bär i förhållande till Jesus hela Gamla Testamentets förväntningar om att Anden skall utgjutas. Det som är distinkt med Johannes döparen och som gör honom till vägröjaren som skall förbereda för Messias,⁴⁴ är att han sammanfattar alla gamla testamentets löften och lägger dem på Jesus.⁴⁵

3.2 Johannes och dop i helig Ande

Det som vi skall undersöka under denna rubrik är Johannes utsaga där han talar om sig själv som den som döper i vatten, men Jesus som den större som döper i helig Ande. Vart och ett av de fyra evangelierna har med detta om än i olika varianter.

3.2.1 Matteus

I Matteusevangeliet kommer Johannes döparen in i tredje kapitlet. Här finns mer av Johannes förkunnelse än vad det gör i Markusevangeliet. Matteus är dessutom mer utförlig om Johannes döparens framträdande jämfört med Markus. Före Johannes ankomst har Matteus hunnit med att berätta både om Jesus födelse, flykten till Egypten och hemkomsten till Nasaret. Jesus släkttavla har också fastslagits. Matteus återgivning av Johannes ord återfinns i Matt. 3:11:

”Εγω μεν υμας βαπτιζω εν υδατι εις μετανοιαν ... αυτος υμας βαπτισει εν πνευματι αγιω και πυρι”

Matteus utsaga om dopet i vatten som Johannes själv förmedlar och dopet i helig Ande som Jesus förmedlar skiljs åt av en beskrivning av honom som kommer efter. Den som är starkare än Johannes, och som Johannes känner sig ovärdig att ta av sandalerna på. Det är intressant att lägga märke till att Matteus lägger in detta mellan Johannes dop i vatten och Jesus dop i Ande. Det är viktigt att inte övertolka texten, men det förefaller inte helt otroligt att poängen med detta är att visa Jesus som den

⁴³ Det råder i viss mån delade meningar om Johannes. Jag för min del finner det troligt att Johannes döparen var den siste av de gammaltestamentliga profeterna, eller den siste talesmannen för det gamla förbundet, istället för den förste i det nya förbundet. Jag tänkte därför återge något stöd för detta. Dunn menar att Johannes är den siste i det gamla förbundet eftersom det enligt honom går att se tre olika frälsningshistoriska epoker. Det gamla förbundet, epok ett, är Guds utväljande av Israels folk, och det fostrande verk som Gud utför bland Israeliterna. Epok nummer två är inget förbund i sig själv utan grunden för det nya förbundet, nämligen Jesus verksamhet. Ingen annan kan sägas ha tillträdde till det nya förbundet utom Jesus som är den som bereder vägen för det genom sitt liv och sitt verk, framför allt då Jesus död och uppståndelse. Jesus benämns som den som döper i helig Ande eftersom han är den som öppnar dörren till det nya förbundet. Den tredje epoken är det nya förbundet. Kyrkans tid, eller rättare sagt den helige Andes tid, då Anden är utgjuten och erbjuds till alla som vill ta emot Jesus Kristus som frälsare och försonare.

Johannes hamnar i ett mellanled i den här uppställningen. Han kommer precis före Jesus och skall alltså, menar Dunn, förstås som den siste representanten för det gamla förbundet. Detta styrks också av Stott som menar att Johannes döparen sänds för att sammanfatta hela det gamla förbundets förväntan. Johannes döparen blir alltså hela det gamla förbundets siste man och representant.

⁴⁴ Mark. 1:2-4

⁴⁵ Stott, 1975 sid. 23

större och starkare, som uppfyller Gamla testamentet och därmed blir den som förmedlar helig Ande. Johannes döparen jämför sitt dop i vatten till omvändelse med det dop som den som är större än honom skall ge och vad som skall ske genom honom. Det dop som Jesus skall döpa med beskrivs som ett dop i helig Ande och i eld. Vi har ju bara ställt frågan om vad dopet i helig Ande är men det är viktigt att säga något om detta και πυρι. Ordet πυρι betyder helt enkelt *eld*. Men vad är detta dop i eld? πνευμα kan liksom ruah betyda både vind, ande och andetag, så varför skall man inte förstå denna utsaga som att bara handla om dom genom vind och eld?

”But in the view of the extensive Old Testament prophecies about the Spirit, and of the contemporary speculation about the Spirit at Qumran, there is no reason why John should not have had the premonition that God would offer not only forgiveness but his Spirit through the coming great one whose arrival he announced.”⁴⁶

Green menar alltså att hela det gamla förbundets förståelse av Anden gör en sådan tolkning att det bara skulle syfta på vind och eld ohållbar. Green noterar också att den helige Andes utgjutande på pingstdagen kommer till det yttre genom en stormvind och eldstungor över de de församlade, vind och eld.⁴⁷ Dunn noterar att förståelsen av πνευμα som vind skulle innebära att Johannes var en domsprofet.⁴⁸ Detta, menar Dunn, vore dock att helt missförstå syftet med Johannes döparens verksamhet.

”First, the Baptist was not simply a prophet of wrath. For all the Synoptic Gospels his ministry is one of good news.”⁴⁹

Dunn tar som exempel på detta att Johannes förbreder Messias ankomst och talar om den stundande förlåtelse som Jesus kom för att ge.⁵⁰ Ur detta perspektivet ter det sig underligt att förstå πνευμα som vind istället för Ande.

Detta förklara dock inte πυρι. Hur skall då den del av utsagan förstå som talar om dop ”i eld”?

Två förståelser föreligger: 1. Dop i Ande och eld, en explosiv, karismatisk erfarenhet av den helige Ande ”- a purely gracious outpouring of the Holy Spirit”⁵¹ eller 2. Dop, för de rättfärdiga i helig Ande och för de orättfärdiga i eld. Dunn förkastar både åskådningarna.

”First, the future baptism is a single baptism in Holy Spirit and fire, the ev embracing both elements.”⁵²

Det är alltså inte två olika dop utan, enligt Dunn, rent grammatiskt ett dop i helig Ande och i eld. Det andra Dunn poängterar är att både Johannesdopet och det Messianska dopet skall förmedlas till samma

⁴⁶ Green, 2000, sid. 79

⁴⁷ Green, 2000, sid. 79

⁴⁸ Dunn, 1974, sid. 9

⁴⁹ Dunn, 1974, sid. 9

⁵⁰ Dunn, 1974, sid. 9

⁵¹ Dunn, 1974, sid. 10

⁵² Dunn, 1974, sid. 11

grupp människor. Johannes omvändelsesdop förbereder dopet i Ande och eld. På något sätt verkar Dunn mena att dopet för med sig både dom och upprättelse. Den helige Ande är både en renande och dömande person.⁵³

Det är också viktigt att lägga märke till var fokuset ligger i förhållandet mellan Johannes döparen och Jesus. Det är helt klart att Johannes ställer sig under den som kommer efter honom, och att hela hans verksamhet i själva verket pekar fram mot den som skall komma, Jesus.⁵⁴

3.1.2 Markus

När Markusevangeliet börjar så tar Markus upp Johannes döparen direkt. Han introducerar temat för boken, glädjebudet om Jesus Kristus, och citerar sedan Jesaja och Malaki. Därefter som en uppfyllnad av dessa profetior låter Markus Johannes döparen träda fram. Markus berättar om hans spartanska levnadsstil och utmanande förkunnelse. Kärnan i förkunnelsen enligt Markustexten är han som kommer efter, den ”starkare”, alltså Jesus.

”Denne skulle vara så fylld av Guds Ande att Döparen ansåg sig icke ens vara värd att utföra den minsta slavsyssla för honom, ”lösa skoremnen”.”⁵⁵

Efter detta kommer den vers som är av särskilt intresse för oss. Markus har följande formulering på Johannesordet, vilket är den mest komprimerade av de fyra evangeliernas olika formuleringar:

”εγω βαπτισα υμας υδατι, αυτος δε βαπτισει υμας εν πνευματι αγιω.”

Så lyder alltså Markus variant. Vi kan notera att Markus inte fäster någon som helst vikt vid dopet i eld. Han koncentrerar sig här enbart på Jesus som den som döper i helig Ande. Dunn menar att Markus ser förbi dopet i eld, domen som Jesus tar på sig, och skådar fram mot Pingstundret.⁵⁶ Markus lägger helt enkelt poängen på löftena om Anden och dess uppfyllelse genom Jesus.

”John’s message is telescoped to the focus upon a single theme, the proclamation of a person still to come who will baptize the people with the Holy Spirit.”⁵⁷

Betoningen på att Johannes döparen själv inte är värdig att knyta sandalremmen för Jesus visar vilken dignitet han, som är den som döper i helig Ande, har i jämförelse med Johannes. Jesus verksamhet och att han är den som döper folket i helig Ande kunde inte understyckas tydligare, då Johannes så tydligt placerar sig själv i bakgrunden.⁵⁸ Dopets element hos Johannes respektive hos Jesus visar även det samma storhet hos Jesus i jämförelse. Johannes döparen använder vatten, men det dop som Jesus skall

⁵³ Dunn, 1974, sid. 13

⁵⁴ Mounce, 1991, sid. 24

⁵⁵ Gärtner, 1967, sid. 50

⁵⁶ Dunn, 1974, sid. 19

⁵⁷ Lane, 1974, sid. 51

⁵⁸ Lane, 1974, sid. 52

utföra sker i den helige Ande, vilket tydligt visar skillnaden i dignitet mellan Jesus och Johannes.⁵⁹ Överensstämmelsen med Matteus betoning på förhållandet mellan Johannes och Jesus är därmed tydlig.

3.1.3 Lukas

I Lukasevangeliet har Jesus födelse och barndom skildrats ännu utförligare än den korta återgivning som Matteus gett. Dock är avsnittet om Jesus barndom fortfarande mycket kortfattat.

När Johannes döparen framträder så anger Lukas en exakt tidpunkt.

”Under femtonde året av kejsar Tiberius regering, när Pontius Pilatus var ståthållare i Judeen, Herodes tetrark i Galileen, hans bror Filippos i Itureen och Trachonitis och Lysianias i Abilene, och när Hannas och Kajafas var överstepräster, kom Guds ord till Sakarias son Johannes i öknen.”⁶⁰

Alltså är tiden tydligt utmärkt för Johannes framträdande, vilket den inte är hos de andra synoptikerna. Anledningen att Lukas betonar detta är hans vilja att markera Jesus som en person att placera in i historien. Jesus förelöpare Johannes blir därmed också han viktig att kunna verifiera i hans historiska kontext, eftersom han är den som skall bereda vägen för den kommande Messias, Jesus.⁶¹ Lukas berättar sedan att Johannes påbörjar sin verksamhet att predika och döpa. Budskapet är syndernas förlåtelse ”*genom omvändelse och dop*”.⁶² Hos Lukas finns dessutom nedtecknat mer av Johannes döparens förkunnelse. Lukas formulering av doputsagan är nästan identisk med Matteus, utom på den punkten att Matteus även har med omvändelsen:

Luk 3:16

”εγω μεν υδατι βαπτιζω υμας ... αυτος υμας βαπτισει εν πνευματι αγιω και πυρι”

Vad skall vi nu säga om detta? Jo det som framför allt är av intresse i Lukas återgivning av Johannes ord är att han även återger Jesus ord i Apg. 1:5. Det går alltså att jämföra deras ord med varandra. Vi ska gå närmare in på Lukas ord i Apg. 1:5 senare, men det som är av intresse här är att και πυρι saknas. Elden omnämns inte alls av Jesus. Varför? Kan det vara så att Jesus redan genomgått dopet i eld, och nu skall förmedla Anden? Det verkar som om Lukas betonar att Jesus har tagit dopet i eld på sig.

”Just as fire consumes what is destructible and thus works in a purifying and cleansing manner, so the Messiah will through the Holy Gost consume sin and sinners in so far as they cling on to sin.”⁶³

Jesus har tagit på sig vreden från Gud över synden. Nu kan han förmedla Guds Ande till dem som tror på honom.

⁵⁹ Hurtado, 1989, sid. 18

⁶⁰ Luk. 3:1-2

⁶¹ Geldenhuys, 1951, sid. 134

⁶² Luk. 3:3

3.1.4 Johannes

Johannes formulering är mer avvikande jämfört med den som återfinns hos synoptikerna. Johannes döparens utsaga om att han döper i vatten återfinns i Joh.1:25, men det andra ledet är bortkopplat och flyttat till senare. Det återfinns när Johannes talar om att Anden kommer över Jesus. Han nämner inte Jesus dop i vatten utan enbart att Anden kommer ned över honom. Johannes verkar alltså koppla samman att den helige Ande kommer över Jesus med att Jesus är den som döper i helig Ande.

Joh. 1:33

”εφ ου αν ιδης το πνευμα καταβαινον και μενον επ αυτον, ουτος εστιν ο βαπτιζων εν πνευματι αγιω.”

Stott menar att Johannes i sin tjänst som den siste gammaltestamentlige profeten pekade på Jesu två olika uppdrag. Dels talar Johannes om Jesus som Guds Lamm. Ett exempel på detta är Joh.1:29 ”Där är Guds lamm som tar bort världens synd.” Lammet som tar bort synd. Parallelen mellan den judiska påsken och Jesus offerdöd på korset kan inte underskattas. Att Jesus är Guds Lamm innebär att han är det lamm som slaktas och vars blod stryks på dörrposterna för att rädda dem som bor i huset.⁶⁴ Det andra som Johannes förkunnar om Jesus är att han skall döpa i helig Ande. Om vi fortsätter bara några verser från Joh.1:29 ser vi i vers 32 till 34 att det står:

”Och Johannes vittnade och sade: Jag har sett Anden komma ner från himlen som en duva och stanna över honom. Jag kände honom inte, men han som sände mig att döpa med vatten sade till mig: ”Den som du ser Anden komma ner och stanna över, han är den som döper med helig Ande.” Jag har sett det, och vittnat om att han är Guds utvalde.”

Alltså, menar Stott, kan man se att förväntningarna från det gamla förbundet går över i det nya. Jesus skall vara den som tar bort världens synd och den som uppfyller det gamla förbundets längtan och förväntan vad gäller löftet om att få Guds Ande.⁶⁵ Stotts argument för denna ståndpunkt är egentligen inte teologisk utan rent språklig. Johannes använder i Johannesevangeliet två olika epitet på Jesus. Epitet Guds lamm ”ο αριον” och epitet den som döper i helig Ande ”ο βαπτιζων” är samma form. Av detta drar Stott slutsatsen att Jesus är den som förmedlar två saker: För det första syndernas förlåtelse i sin funktion som offerlamm och för det andra den helige Ande i sin funktion som döpare.⁶⁶

⁶³ Geldenhuys, 1951, sid. 140

⁶⁴ Ex. 12:1-13

⁶⁵ Stott, 1975 sid. 23-24

⁶⁶ Stott, 1975 sid. 23-24

3.1.5. Johannes Döparen om Anden och Messias

Johannes döparens tjänst beskrivs som den som röjer vägen för Herren, för den kommande Messias, alltså Jesus. Hans egen undervisning går i hög grad ut på omvändelse. Han predikade inte en ytlig omvändelse, så att det såg bra ut i människors ögon, utan en omvändelse som riktade människan mot Gud.

”Repent means more than ‘be sorry’ or even ‘change your mind’; it echoes the Old Testament prophets’ frequent summons to Israel to ‘return’ to God, to abandon their rebellion and come back into covenant-obedience.”⁶⁷

Johannes skulle alltså förbereda folket för att möta Gud. Han pekade hela tiden frammåt mot den som skulle komma. När Jesus kom så skulle han förmedla syndernas förlåtelse och den helige Ande. Han som skulle komma uppfyller alltså, enligt Johannes, löftet om Anden. Profeternas löften får sin fullbordan i Jesus Kristus. Han blir utpekad av Johannes som Guds Lamm och som döparen, alltså förmedlaren av helig Ande. Som ovan nämnts är det också tydligt hos de olika evangelisterna att Johannes menar sig själv vara ovärdig Jesus. Istället pekar allt han säger fram mot Jesus, han som skall komma efter Johannes, och han som döper, inte i vatten, utan i helig Ande.

⁶⁷ France, 1997, sid. 90

4. Dop i helig Ande i Apostlagärningarna

4.1 Bruket av Apostlagärningarna

Efter att ha undersökt Gamla testamentets utsagor om den helige Ande och likaså Johannes Döparens ord i de fyra evangelierna så kommer nu Apostlagärningarna att behandlas. Apostlagärningarna är Lukas andra bok, den om den helige Andes verk i den första kyrkan. Lukas visar i inledningen tydligt vad boken skall handla om. Jesus ger lärjungarna ett uppdrag: att vara Jesus vittnen ”i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns.”⁶⁸

Detta är arbetets huvuddel. När argument framförs för en pingsteologisk lära om dop i helig Ande är Apostlagärningarna oftast utgångspunkten. Motivationerna kan vara olika men grundstenarna i läran om dop i helig Ande tas ofta från den första pingstdagen, samariernas mottagande av den helige Ande, Kornelius och hedningarnas mottagande av Anden och de tolv lärjungarna i Efesus som inte hade fått den helige Ande när de kom till tro. Denna del av uppsatsen skall försöka gå igenom dessa olika perikoper och se vad de egentligen säger, framför allt de två perikoper som faktiskt har formuleringen ”dop i helig Ande” och de olika ovan nämnda händelser som återges i Apostlagärningarna. Målet är att försöka förstå innebörden i begreppet dop i helig Ande och att förstå hur den enskilde kristne mottager den helige Ande.

De två första perikoperna som skall undersökas är de två som uttalat talar om dop i helig Ande:

4.2 Apostlagärningarna 1:5

Apostlagärningarna 1:5 är den första av dessa båda perikoper. Situationen är att Lukas återberättat slutet av sin förra bok till Theofilos. Jesus visade sig för lärjungarna. De ord som är aktuella för oss är de ord som Jesus yttrar precis innan han tas upp till himlen.

Apg.1:5

”οτι Ιωαννης μεν εβαπτισεν υδατι, υμεις δε εν πνυεματι βαπτισθησεσθε αγιω ου μετα πολλας ταυτας ημερας.”

Så ser alltså den grekiska texten ut. Men vad syftar egentligen Jesus på här? Kontexten är alltså att detta är det sista som Jesus säger innan han tas upp till himlen. Jesus tar upp de ord Johannes redan uttryckt. Formuleringen är i stort sett densamma hos dem båda. Det som kan vara intressant att notera är den ovan nämnd skillnaden att και πυρι saknas här.

⁶⁸ Apg. 1:8

4.2.1 Bakgrund och kontext

Jesus har alltså uppstått från de döda och har nu under fyrtio dagar visat sig för lärjungarna. Lukas är även när det gäller denna tidsanvisning konkret, liksom i sitt evangelium. Det är vanligt att talet fyrtio används som ett symboliskt tal, men så inte här. Tvärtom står det bokstavigt att han varit med dem fyrtio dagar. Det var alltså inte en kollektiv illusion att Jesus varit bland lärjungarna vid något enstaka tillfälle, utan kontinuerligt hade han varit med sina lärjungar under denna tid.⁶⁹ Under dessa fyrtio dagar hade Jesus undervisat dem ytterligare om Guds rike.

I de första elva verserna av Apostlagärningarnas första kapitel återger Lukas en programförklaring för hur evangeliet om Jesus skall spridas. Dels är uppdraget att förkunna i Jerusalem, Judeen, Samarien och ända till jordens yttersta gräns, men också vad uppdraget innebär, nämligen förkunnelsen om Jesus, att vara Jesus vittnen. Dessutom skall lärjungarna få den helige Ande, den gåva Fadern utlovat, som skall ge dem kraften att utföra uppgiften. Detta lägger upp en ram för händelserna i Apostlagärningarna; vittnesbörd om Jesus, i den helige Andes kraft från Jerusalem, genom Judeen och Samarien, ända till den tidens världshuvudstad, Rom.⁷⁰

En viktig del att notera i bakgrundsundersökningen är att Jesus nu lagt en tidsaspekt på löftet om Anden. När Johannes döparen talar om att Jesus skall döpa i helig Ande så har han inte med någon tidsbestämning i sin utsaga, men Jesus säger här att de skall döpas i helig Ande *”ου μετα πολλας ταυτα ημερας”*. Alltså finns det här en tidsbestämning.⁷¹ Löftet konkretiseras hos Jesus. Dunn menar att Johannes döparen antagligen förstod sin egen utsaga på det sättet att Jesus skulle döpa folket som mottagit hans dop i helig Ande under sin aktiva verksamhet på jorden.⁷² Detta förklarar varför han sänder sina lärjungar för att fråga Jesus om de skall vänta på någon annan.⁷³ Anledningen att Johannes förhoppningar inte besannades var inte att Jesus inte var Messias. Han visar ju det tydligt för Johannes.⁷⁴ Istället är det så att Jesus verk måste fullbordas innan Anden kan komma till folket. Dunn menar att det finns en mellantid mellan de två förbunden. En sorts övergångsfas, under den så är det bara Jesus som i en djupare bemärkelse har Anden. Denna mellantid inleds när Jesus döps av Johannes och att han efter dopet får ta emot den helige Ande, och Faderns välsignelse.⁷⁵ Men varför kan inte Anden komma över människorna enligt Gamla testamentets löften? För att Jesu verk ännu inte var fullbordat. När Jesus inträder i den här övergångsfasen, egentligen huvudfasen i frälsningshistorien, så tar han inte bara emot Anden för sin egen skull, utan för att han leder in

⁶⁹ Williams, 1990, sid. 20-21

⁷⁰ Gaebelein, 1981, sid. 256-257

⁷¹ Bruce, 1988, sid. 35

⁷² Dunn, 1974, sid. 41

⁷³ Luk. 7:18-23

⁷⁴ Luk. 7:22-23

⁷⁵ Dunn, 1974, sid. 41

frälsningshistorien i ett nytt skede. Det messianska frälsningsverket har nu satts igång. Jesus börjar sin officiella verksamhet som Messias, han kallar sig inte Messias i alla situationer, men genom att han blivit smord med den helige Ande så har han gått in i den officiella rollen som Messias. Dunn säger så här om Jesu dop:

”Not only was it his own entry into the age of the Spirit, but it was also his anointing with the Spirit as Messiah and Servant (Luk. 3.22; 4.18; Acts 4.27), and his installation into the messianic office of Servant and Representative of his people. For Luke this work culminated in the cross where Jesus accepted and endured the messianic baptism of Spirit-and-fire on behalf of his people. The key passage here is Luke 12.49f., where occur the concepts both of fire and baptism.”⁷⁶

I Lukas 12:49-50 talar Jesus om att han kommit för att tända en eld på jorden och att han först har ett dop som han måste döpas med. Dunn menar att detta dop och denna eld skall ses som att Jesus vill att den skall komma över honom istället för att drabba människorna. Den måste kopplas samman med den vredesbägare som talas om i Luk. 22.42.⁷⁷

”Thus we may say that for Luke Jesus` ministry as Servant and Representative is consummated by his suffering the messianic baptism of fire on behalf of his people.”⁷⁸

Så varför dröjde utdelandet av den, i Gamla Testamentet utlovade, helige Ande? Dunn föreslår två anledningar. För det första så måste Jesus själv gå in i det nya förbundet, den nya tidsåldern, genom att själv bli döpt i den helige Ande, eller smord om man så vill. Jesus måste alltså själv gå före för att de som skall komma in i hans förbund efter honom skall kunna följa efter.⁷⁹

Den andra anledningen är att först när Jesus blivit smord och prövad kan han göra sitt messianska verk. Jesus motiverar sitt eget dop för Johannes Döparen genom att hänvisa till att han själv måste döpas eftersom rättfärdigheten skall uppfyllas på det sättet.⁸⁰ Denna roll som Tjänare och Ställföreträdare för sitt folk kulminerar i det messianska dopet i eld. Det är bara när han fullgjort detta dop som han kan ge den helige Ande till sitt folk. Fullbordandet av detta verk är korsdöden, uppståndelsen och himmelfärden.⁸¹

Detta leder alltså återigen tillbaka till Jesu ord. Dopet i helig Ande skulle administreras till lärjungarna av Jesus när han helt och fullt fullgjort sitt uppdrag som Guds lidande tjänare och folkets representant, Guds offerlamm. När Jesus tagits upp till himlen kunde löftet uppfyllas eftersom att det han kom för att göra först då var fullbordat. Med bakgrund av detta kommer alltså Johannes förkunnelse om honom som är starkare och döper i helig Ande istället för i vatten till sin rätt. Jesus kom inte för att dela ut den

⁷⁶ Dunn, 1974, sid. 42

⁷⁷ Dunn, 1974, sid. 42

⁷⁸ Dunn, 1974, sid. 42

⁷⁹ Dunn, 1974, sid. 42

⁸⁰ Matt. 3:15

⁸¹ Dunn, 1974, sid. 42

helige Ande enligt det gamla förbundets modell (som vi sett ovan), utan han kom för att föra fram det nya förbundet som profeterna vittnade om. Johannes røjde vägen för Jesus, och på sätt och vis kan man säga att Jesus røjde vägen för att vi skulle kunna ta emot den helige Ande.

Mot bakgrund av detta måste vissa argument från dem som förespråkar ett dop i helig Ande skilt från omvändelsen ses. Ett vanligt argument från dem som representerar den läran är att det i Johannes evangelium verkar vara så att den helige Ande utgjuts över lärjungarna innan Jesus himmelfärd. Detta innebär i så fall att Jesus verkar ge dem ett visst mått av helig Ande, och ett visst mått av tro, och att pingstdagen i så fall blir en ”andra välsignelse”, när lärjungarna på ett djupare och mer genomgripande sätt får den helige Ande. Denna andra gåva resulterar också i tungotal, profetia och andra nådegåvor. Därför bör förhållandet mellan Joh. 20:22 och Apg. 2 behandlas närmare.

4.2.2 Apostlagärningarna 1:5 och Johannes 20:22

En viktig pusselbit i den ovan nämnda förståelsen av den första ”kristna” pingstdagen är om lärjungarna och eventuellt en del andra som trodde på Jesus redan hade den helige Ande på samma sätt som Jesus. Det vill säga, var det så att någon före pingstdagen och Andens utgjutande var kristen på samma sätt som vi är idag efter den första pingstdagen. De flesta är överens om att något speciellt skedde på den första pingsten, frågan är bara exakt vad som skedde.

För att kunna komma fram till detta behöver vi alltså noggrant reda ut lärjungarnas förutsättningar. Frågan är då hur man skall förstå Joh. 20:22 ”Sedan han sagt detta, andades han på dem och sade: ’Tag emot den helige Ande’”.⁸²

Vad betyder detta? Dunn lägger fram en viktig tanke att komma ihåg från början. Han har en kort diskussion om hur bibliska studier skall bedrivas och kommer fram till att det finns två olika förhållningssätt till att studera Bibeln. Han skiljer på systematiska teologer och biblisk/exegetiska teologer. Han menar att varje enskild bok måste läsas för sig och på det sättet förstå vad författaren vill lyfta fram. Sedan kan vi sätta samman de olika böckerna till en enhetlig teologi, men inte på bekostnad av den enskilde bibelboks-författarens syften och poänger.⁸³

”The latter method is obviously the sounder, and though it involves more work, it is always liable to give the truer picture of the biblical thought than the former. This means, in our case, that we cannot simply assume that the Gospels and Acts are all bare historical narratives which complement each other in a direct I:I ratio; nor can we assume that Luke and John have the same emphases and aims. They may, of course, but we cannot assume it without proof.”⁸⁴

⁸² Folkbibelns översättning. Jag föredrar den framför Bibel 2000 här.

⁸³ Dunn, 1974, sid. 39

⁸⁴ Dunn, 1974, sid. 39

Dunn sammanfattar vikten av att undersöka varje enskild författare för sig på ett mycket bra sätt. Men vad får detta för konsekvenser i fråga om den helige Ande och pingstdagen?

Det finns egentligen två huvudsakliga sätt att behandla Joh. 20:22. Det första sättet är att förstå detta som deras pånyttfödelse. De blir kristna och träder in i det nya förbundet när Jesus andas på dem. Det andra sättet är att förstå denna händelse som något speciellt som bara apostlarna får vara med om.

Det första tillvägagångssättet behandlar frågan ungefär som följer: Det ord som Jesus använder är samma ord som det står om Gud i Septuaginta, när Gud blåser liv i människan i skapelseberättelsen.⁸⁵ Ordet är *ενεφυσησεν*. Av detta drar man slutsatsen att precis som Gud blåste liv i den första människan så blåser nu Jesus andligt liv i sina lärjungar, så att de får den helige Ande och föds på nytt.

”There is not just a symbolic use but a real event. We have already noted that John appeals to Genesis, especially to the divine activity of creation (e.g., John 1:1ff.). That is the case here too. John wants us to believe this to be a real event. The reader/hearer with chapters 14-16 still in mind knows that Jesus’ promise in those chapters to give the Spirit is coming to pass here. Furthermore, Jewish readers with this method of attributing divine activity and attributes to Jesus would clearly understand this.”⁸⁶

Huvudsakligen hänvisas till två distinkta skäl: för det första är ordet som använts när Gud andas in liv i människan och Jesus andas på lärjungarna samma ord, och för det andra förstås detta som uppfyllelsen av det löfte som Jesus ger om Anden i Johannes 14-16.

Oavsett vad slutsatsen blir i fråga om detta, så är det viktigt att börja med att markera att Arrington och Stronstad har rätt i fråga om Johannes intention. Det verkar vara ohållbart att hävda att Johannes 20:22 bara skulle hänvisa till ett löfte som Jesus ger lärjungarna som senare uppfylls genom den av Johannes icke nämnda pingsten.⁸⁷ Det finns några olika alternativ att se på detta: Dunn menar att problemet om läran om dop i helig Ande efter omvändelsen kvarstår oavsett vad slutsatsen blir beträffande Joh. 20:22. Han menar att den läran inte kan byggas på enbart apostlarnas första upplevelse som inte verkar ha fortsatt stöd i resten av Nya Testamentet.

”This simply means that it is impossible to regard the experience of the apostles throughout this period as a possible pattern, far less the norm, for experience today.”⁸⁸

Det som är en övergångsperiod i frälsningshistorien mellan det gamla förbundet och det nya förbundet, genom Jesus fullbordade verk, kan inte göras till det som anses normalt.

”If a norm is desired for the gift of the Spirit we have it not in John 20.22 or Acts 2.4, but in Acts 2.38.”⁸⁹

Dunn tar här stöd av Stott. Normen måste återfinns i det som mest liknar vår egen situation, nämligen det som Petrus predikar för dem som kommer till tro på Jesus på den första pingstdagen.

⁸⁵ Arrington & Stronstad, 1999, sid. 112

⁸⁶ Arrington & Stronstad, 1999, sid. 112

⁸⁷ Arrington & Stronstad, Engelsviken och Dunn verkar hålla med om denna inställning.

⁸⁸ Dunn, 1974, sid. 182

⁸⁹ Dunn, 1974, sid. 182

”What was normative, however, was the experience specifically promised in Peter’s conclusion to *all* whom God calls and who respond in penitent faith, namely that they would receive both forgiveness and the Holy Spirit.”⁹⁰

För att återvända till den aktuella perikopen så är det framför allt en sak som är viktig för Dunn att understryka. Det är att det är omöjligt att ta emot den helige Ande innan Jesus verk är fullbordat. Man kan inte hävda att Jesus lärjungar var pånyttfödda av den helige Ande. De var kvar i det gamla förbundet fram tills Jesus dött, uppstått och blivit förhärligad eftersom det var Jesu fullbordade verk som kunde ge en frälsande tro, inget mindre.⁹¹ Alltså kunde inte det löfte som Jesus gett i Joh. 14-16 få sin uppfyllelse här. Detta måste vara något annat.

Engelsviken menar att det som sker här beskriver ett verkligt mottagande av den helige Ande, men han betonar också att det inte går att likställa med pingsten och det syftar heller inte fram mot pingsten.

”Vi kan ikke drøfte alle de forskjellige løsningsforsøkene, men etter vårt syn må vi holde fast på at både Lukas og Johannes forteller om historiske begivenheter, og at – selv om de ikke visste om hverandre – umulig kan beskrive den samme hendelsen slik som de fleste kritiske forskere mener. Løsningen må derfor ligge i at Ånden i de to tilfellene ble gitt på *forskellige* vis.”⁹²

Vad betyder ”ble gitt på *forskellige* vis”? Engelsviken menar att Joh. 20:22 är Johannesevangeliets missionsbefallning. Den har inte samma ordval som någon av synoptikerna, men det finns tre grundpoänger som är de samma: 1. De befalls att förkunna evangeliet. 2. Detta skall ske genom att de förmedlar syndernas förlåtelse genom förkunnelsen och dopet. 3. Den helige Ande bekräftar deras uppgift.⁹³

Vad Engelsviken vill komma fram till är vad som är poängen med själva perikopen. Den har inte i första hand som syfte att visa oss att lärjungarna här blir födda på nytt. Istället talar själva perikopen om uppdraget att förkunna evangeliet. Syftet är att Jesus sänder dem som Fadern har sänt honom, vers 21. Detta styr hela betydelsen. I sändningen av apostlarna att starta det uppdrag som hela kyrkan har, att vara Guds sändebud i världen så behöver de Guds Ande. Uppdraget var att förmedla syndernas förlåtelse. Slutsatsen för Engelsviken blir att:

”Åndsmeddelelsen som fant sted på påskedag da Jesus åndet på disiplene, var en *foreløpig og begrenset Åndsmeddelelse*. Den var knyttet sammen med deres sendelse som Kristi apostler og deres forkynnelse av evangeliet til tilgivelse for synd. Den fulle og allmenne Åndsutrustningen fikk disiplene først på pinsedan.”⁹⁴

Vad skall vi då säga om relationen mellan Johannesevangeliets ”Andeutgjutelse” och Lukasskrifternas? Lukas verkar inte ge något utrymme för att den helige Ande skulle vara utgjuten

⁹⁰ Stott, 1975 sid. 30

⁹¹ Dunn, 1974, sid. 179

⁹² Engelsviken, 1977, sid. 232

⁹³ Engelsviken, 1977, sid. 232

⁹⁴ Engelsviken, 1977, sid. 234

över lärjungarna förrän på den första Pingstdagen. Johannes 20:22 däremot utspelar sig på påskdagen. Det förefaller alltså som om Apostlarna i deras uppdrag får den helige Ande i koppling till sitt uppdrag. De har inte heller inträtt i det nya förbundet förrän den första pingsten.

4.2.3 Syftet med Andens utgjutande på Pingsten och vad Jesus egentligen utlovar

För att få en rätt förståelse och efterlevnad av den kristna tron behövs en rätt förståelse inte bara av Jesus liv och påskens mysterium, utan också över Andens utgjutande över kyrkan och pingstens mysterium. Risken blir annars att hamna i en förståelse av den helige Ande och relationen till honom som det som Fee citerar som ”en grå, diffus, avlång skepnad.”⁹⁵ Att förstå vad som sker vid den första pingstdagen på rätt sätt går i det här fallet inte att underskatta, och jag tror i likhet med Fee att västvärldens kristenhet här har hamnat snett och är i oerhört stort behov av att återupptäcka vem den helige Ande är och vilken oerhört viktig roll han spelar för den kristna tron.⁹⁶

4.2.4 Jesu ord

När vi kommer till Apg. 1:5 så är Jesu jordiska verksamhet i stort sett avslutad. Det enda han har kvar är sina avskedsord till lärjungarna och sin himmelfärd. Hur skall vi nu förstå de sista orden han säger? Framför allt måste vi se dessa texter ur ett frälsningshistoriskt perspektiv.

”For once again we stand at a watershed in salvation-history, the beginning of the new age and the new covenant, not for Jesus this time, but now for his disciples.”⁹⁷

Vad Jesus talar om är att de om några dagar skall bli döpta i helig Ande, detta förknippas av Petrus i Apg. 11:16 till vad lärjungarna fick vara med om på pingstdagen. För Petrus är hela pingsthändelsen, alltså uppfyllelsen av Jesu ord, inte bara en uppfyllelse av Jesu ord, utan också av hela Gamla Testamentets förväntan på den helige Ande. Petrus ser pingsten som uppfyllelsen av profeternas löfte om den helige Ande.⁹⁸ Det sker alltså något större här än bara en manifestation av den helige Ande. En ny tid börjar då Gud skall ta sin boning i de troendes hjärtan som en uppfyllelse av löfterna hos Jeremia och Hesekiel.

Dunn menar att tron på Jesus som frälsare är meningslös och omöjlig utan pingsten.⁹⁹ Det som alltså sker den första pingsten och som Jesus talar om i Apg. 1:5 är att Jesus verk, det nya förbundet, blir tillgängligt för mänskligheten. Genom pingstdagen blir påskan relevant för mänskligheten. Petrus

⁹⁵ Fee, 2001, sid 37

⁹⁶ Fee, 2001, sid 11-13

⁹⁷ Dunn, 1974, sid. 40

⁹⁸ Stott, 1975 sid. 26-28

⁹⁹ Dunn, 1974, sid. 44

verkar i Apg. 2:38 djupt övertygad om att alla som omvänder sig och låter döpa sig skall få förlåtelse för sina synder och den helige Ande som gåva.¹⁰⁰

I vers 4 säger Jesus att de skall förbli i Jerusalem och vänta på det som Fadern har utlovat, vilket alltså är dopet i helig Ande som sägs explicit i vers 5. Faderns löfte förknippas inte bara med Jesu ord utan bör förstås som det Fadern utlovat genom hela Gamla testamentet.¹⁰¹ Johannes hade som vi ovan sett angivit att Jesus var den som skulle uppfylla detta löfte. Enligt Johannes var Jesus den som skulle döpa i helig Ande. Vad innebär nu detta? Faderns löfte, säger Jesus kommer att gå i uppfyllelse mycket snart, och lärjungarna skall invänta det. I Johannes utsagor är Jesus den som döper. Det finns ingen anledning att tvivla på att Jesus är den som skall döpa även här. Vad kan vi säga om dop i helig Ande utifrån vers 5? Jo, att Jesus utlovar det och med Johannes ord i åtanke är det också han som skall utföra dopet i helig Ande. βαπτισθησεσθε är ordet för ”bli döpta”¹⁰². Ordet medför per definition att man måste ha ett element att döpa i eftersom att döpa handlar om att sänkas ned i någonting. Helt klart är det här den helige Ande som man sänks ned i. Ev betecknar tydligt att Anden är elementet för nedsänkandet.¹⁰³ De som skall döpas sänks sedan ned i elementet,¹⁰⁴ vilket i det här fallet gäller lärjungarna.

Detta beskrivs sedan hända med Petrus på pingstdagen. Förståelsen är alltså uppenbart sådan att Petrus menar att det som har skett på Pingstdagen är fullbordandet av de profetiska löfterna från det gamla förbundet och framför allt av Joelsprofetian.¹⁰⁵

Inom vissa delar av den pentekostala rörelsen förklaras detta inte som någonting frälsande som sker, inte en del av frälsningshistorien i första hand, utan istället framför allt som en utrustning till kraft. Det är egentligen inte någon skillnad från det gamla förbundet vad gäller Andens verksamhet. Han är fortfarande en utrustning till tjänst. Det är där som betoningen läggs och inte på den helige Andes förändrande av människohjärtat.¹⁰⁶ Dock verkar det inte som om detta är huvudpoängen med Andens utgjutande. Vi måste slå fast att den helige Andes utgjutande verkligen är en utrustning till tjänst för att driva Guds rike framåt. För att nå från Jerusalem till jordens yttersta gräns är den kristna församlingen totalt beroende av att den helige Ande ger dem den kraft som Jesus lovar i Apg. 1:8.¹⁰⁷

”At every point in the advance, it is the Holy Spirit of God who takes the initiative.”¹⁰⁸ Men den stora förändringen vid den första pingstdagen är det som Paulus senare betecknar som att korinthierna blir

¹⁰⁰ Stott, 1975 sid. 30

¹⁰¹ Arrington & Stronstad, 1999, sid. 536

¹⁰² För en närmare genomgång av terminologin om begreppet ”dop i helig Ande” se kapitel 5.

¹⁰³ Arrington & Stronstad, 1999, sid. 536

¹⁰⁴ Arrington & Stronstad, 1999, sid. 536

¹⁰⁵ Stott, 1975 sid. 27-28

¹⁰⁶ Arrington & Stronstad, 1999, sid. 543

¹⁰⁷ Green, 1985, sid. 73

¹⁰⁸ Green, 1985, sid. 73

döpta i en Ande till en kropp, Kristi kropp (1 Kor.12:13). På detta sätt blir Anden det som skiljer den troende från den som inte tror.¹⁰⁹ Detta är alltså det frälsningshistoriska perspektivet, att vi genom den helige Ande kopplas samman med Kristus och får hans Ande att dricka, med Paulus ord. Pingsten är för Lukas frälsningshistoriens klimax.¹¹⁰ Här börjar något nytt. Detta visar Lukas på flera sätt. För det första skrev Lukas två böcker, en om Jesus liv och en om de första kristnas liv, eller snarare den helige Andes verk. När Jesus fullbordat sitt verk börjar något nytt, vilket Petrus också påtalar i Apg.2:33.¹¹¹ För det andra är det Pingstdagen och inte himmelfärden som Anden utgjuts.

”The account of the ascension at the beginning of Acts is only introductory to the account of Pentecost. Even in the former the prospect of the Spirit soon to come is the dominant theme (Acts 1.5, 8).”¹¹²

Det tredje är att Lukas betonar den tio dagar långa väntetiden mellan Jesu himmelfärd och Andens utgjutande. Under dessa tio dagar väljs en ersättare till Judas genom lottkastning, men efter den första pingstdagen väljs de som skall sköta matdistributionen ut på grundval av att de var ”män fyllda av helig Ande.”¹¹³

För det fjärde så börjar Jesus inte döpa i helig Ande förrän hans verk är fullbordat enligt Lukas.¹¹⁴ Den femte punkten är att Joels profetia faktiskt inte uppfylldes förrän på pingstdagen.¹¹⁵ Jesus verksamhet som döpare i helig Ande och den nya tidens inbrott, Andens tid, kommer alltså inte förrän på pingstdagen. Lukas ger större utrymme åt detta än åt lärjungarnas personliga utrustning. Det som är centralt är att Anden kommit och utgjutits. Stott påpekar att pingstens budskap är tvåfaldigt. Den mest kärnfulla formuleringen av detta återfinns i Petrus predikan på Pingstdagen.

”Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att ni får förlåtelse för era synder. Då skall ni få den helige Ande som gåva.”¹¹⁶

Stott visar här åter att det som erbjuds vid pingsten är två saker: syndernas förlåtelse och den helige Ande som gåva. Detta är också syftet med hela Jesus gärning, att förmedla syndernas förlåtelse och döpa i helig Ande. Båda gåvorna har samme givare, Jesus Kristus.¹¹⁷

Det är också viktigt att komma ihåg att Jesus inte i första hand hänvisar dem till att vänta en viss tid utan på en viss plats. Den pentekostala tanken att det är en tidsskillnad mellan att bli frälst och att bli döpt i Ande har inget stöd i Apostlagärningarnas inledning. Det viktiga är inte att de skall gå till

¹⁰⁹ Fee, 1993, sid. 603

¹¹⁰ Dunn, 1974, sid. 44

¹¹¹ Dunn, 1974, sid. 44-45

¹¹² Dunn, 1974, sid. 45

¹¹³ Dunn, 1974, sid. 45-46

¹¹⁴ Dunn, 1974, sid. 46

¹¹⁵ Dunn, 1974, sid. 46-47

¹¹⁶ Apg. 2:38

¹¹⁷ Stott, 1975 sid. 25

Jerusalem för att *vänta*, utan för att de skulle vänta i *Jerusalem*, platsen som väckelsen och missionen skall utgå ifrån. Tidsaspekten är inte poängen utan platsen.

”Oppfordringen til å vente har noen ganger blitt forstått som en generell oppfordring til alle kristne om å vente på Ånden, men poenget her er ikke disiplenes forventningsfulle holdning. Det var stedet *Jerusalem*, og ikke ventingen som var viktig.”¹¹⁸

Förvisso skall de vänta i Jerusalem och de väntar där i bön och förväntan, men poängen var inte att de skulle vänta i största allmänhet utan att de skulle få den helige Ande.

4.3.1 Apostlagärningarna 11:16

Nästa stycke där termen dop i helig Ande nämns är i Apg. 11:16. Situationen är den att Petrus precis har varit hos Kornelius och predikat. Anden har fallit över hedningarna för första gången, och Petrus talar med kyrkans ledare i Jerusalem om det som har inträffat. När han återberättar händelsen om att Anden fallit över hedningarna kommer han fram till att det löfte som Jesus gav lärjungarna nu också kommit hedningarna till del.

”Ἰωάννης μὲν ἐβαπτίσεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ”

Orden är i allt väsentligt ett citat från Jesus i Apg. 1:5. Vi ska börja med att granska dessa ords funktion i den större perikopen.

4.3.2 Petrus ord i sitt sammanhang

Den perikop som Apg. 11:16 hör till sträcker sig från Apg. 11:1-18 och är kort sagt en redogörelse för hur hedningarna kommer till tro och får den helige Ande. Vers 1-3 ger bakgrunden att Petrus umgåtts med hedningar och ställs till svars för det av de omskurna. Vers 4-18 redogör för Petrus svar. Petrus redogör i vers 5-10 för sin syn i Apg.10, där han uppmanas av Gud att slakta och äta sådant som var orent. Han vägrar och Gud säger till honom att inte förklara orent vad Gud har förklarat rent. Vers 11-13 handlar om att tre män sända av Kornelius kommer till honom och ber honom att komma och predika för Kornelius. Kornelius hade fått befallningen av en ängel som sagt att Petrus skulle ha något att säga ”som skall rädda dig och alla i ditt hus.” Vers 15-17 Handlar om Petrus predikan och hur Anden faller över hedningarna. Vers 18 anger de omskurnas reaktion: de prisade Gud.

Vers 15-17 är de mest intressanta för oss. Händelseförloppet är att Petrus predikar och medan han gör det faller den helige Ande över dem. Petrus reaktion på detta är att den helige Ande föll över dem på samma sätt som över lärjungarna själva. I detta sammanhang kommer Petrus ihåg Jesus ord om att de skulle döpas i helig Ande och kommer fram till slutsatsen att sedan de kommit till tro under predikan gav Gud hedningarna samma gåva som lärjungarna själva fått. Dunn hänvisar till Apg.10:43f och

menar att den helige Ande faller över hedningarna när de i tro sträcker sig efter syndernas förlåtelse, precis som i Apg.2:38.¹¹⁹

”The natural implication is that Cornelius at that moment reached out in faith to God for *forgiveness* and received, as God’s response, the *Holy Spirit* (cf. 11.17; 15.9), not instead of the promised forgiveness but rather as the bearer of it (cf. Gal. 3.2f.). The Spirit was not something additional to God’s acceptance and forgiveness but constituted that acceptance and forgiveness.”¹²⁰

Dunn menar att samma sak gäller i kapitel 11 som vi behandlar. Den helige Ande och syndernas förlåtelse är de två gåvor som Gud ger och som konstituerar det nya förbundet. Den helige Ande ger erfarenhet av den frälsning Gud genom Kristus ger här och nu, men också hopp inför framtiden.¹²¹

För vissa pentekostala teologer är det centrala beviset på dop i helig Ande, och ett verkligt mottagande av Ande som vinner gehör hos de omskurna, att lärjungarna börjar tala i tungor. Argumentet är att trots att tungotalet inte omnämns av Petrus för lärjungarna så är det tungotalet och inte den helige Ande som avses som den gåva som hedningarna mottager.¹²² Förvisso står det att de när de fick den helige Ande ”talade med tungor och prisade Gud”, men det verkar inte vara Lukas, eller Petrus poäng att tungotalet garanterar den helige Andes utgjutande, utan snarare att den helige Andes utgjutande, som resulterar i tungotal, garanterar att Gud tagit sig an dem (Apg.11:18).

4.4 Problematiska texter

När nu dessa texter har gått igenom och det verkar som om dop i helig Ande i första hand handlar om att den kristne får den helige Ande i samband med tron, och inte som en ”second blessing” så finns det några episoder ur Apostlagärningarna som är viktiga att behandla. Dessa olika bibelställen brukar hänvisas till när dop i helig Ande förespråkas som åtskilt från omvändelse och pånyttfödelse, vilket föranleder behovet att undersöka dessa perikoper.

4.4.1 Samarien får höra evangeliet Apg. 8:4-25

Stefanos har precis blivit stenad i kapitel 7 och den första kristna församlingen blir förföljd för sin tro på Jesus Kristus. Alla utom apostlarna sprids ut i Judeen och Samarien. Filippus har lämnat Jerusalem och kommit till Samariens huvudstad. Lukas skriver att Filippus förkunnade Kristus där.¹²³ Genom hans verksamhet skedde helanden och demoner drevs ut. Många kom till tro, bl.a. trollkarlen Simon.

¹¹⁸ Engelsviken, 1977, sid. 81

¹¹⁹ Dunn, 1974, sid. 80

¹²⁰ Dunn, 1974, sid. 80

¹²¹ Dunn, 1974, sid. 80-81

¹²² Arrington & Stronstad, 1999, sid. 590-591

¹²³ Apg. 8:5

När apostlarna fick höra detta skickar de Petrus och Johannes som ber över de troende med handpåläggning, eftersom Anden ännu inte hade fallit över dem. När apostlarna gjorde det fick samarierna den helige Ande.¹²⁴

Det finns ett antal olika sätt att se på den här texten både vad gäller tvåstegs initiation eller om man förespråkar en ”enad” initiation. Pingsteologer menar att en tvåstegsinitiation är ett tydligt mönster för hur det kristna livet fungerar. Det normala är att man omvänder sig och tror, för att sedan i mer eller mindre nära anslutning kunna bli döpt i den helige Ande.¹²⁵ Samarierna blev alltså omvända och pånyttfödda genom Filippus verksamhet enligt denna förståelse, men det var inte förrän apostlarna lade sina händer på dem och bad som de blev döpta i helig Ande.¹²⁶

Munck ger uttryck för att apostlarnas handpåläggning är viktig i sammanhanget. Filippus förmår inte förmedla den helige Ande, vilket apostlarna gör när de lägger händerna på samarierna.¹²⁷ Han fortsätter dock med att påpeka att bruket av handpåläggning då som nu har ett brett användningsområde. Många gånger sker ju exempelvis helanden genom handpåläggning.¹²⁸ Bruce påpekar dock att apostlarnas handpåläggning inte är det primära här, snarare bara ett tecken på att samarierna är accepterade.¹²⁹

De som förespråkar en enad initiation förstår Apg. 8 antingen som att den första delen, Filippus förkunnelse, eller den andra delen, apostlarnas bön och handpåläggning, inte är en del av initiationen.¹³⁰

Dunn representerar det första sättet att tänka. Hans tes är att det inte går att förstå denna perikop på annat sätt än att Samarierna egentligen inte var kristna när apostlarna kom. Detta är också orsaken till att apostlarna kom, för att de genom vad de hört förstått att något var fel bland Samarierna.

”However, there are a number of reasons for believing not only that their response and commitment was defective, but also that Luke intended his readers to know this.”¹³¹

Detta grundar han på: a. Samariernas förståelse av Messias. Enligt samarierna skulle Messias, eller ”Taheb” återföreina Israel, och ge en högre plats åt det samariska folket. Att döma av den titel som Simon fått av samarierna så var deras förväntningar vid den här tiden nära bristningsgränsen. I denna situation förkunnar Filippus om Messias och Guds rike. Användningen av enbart ο χριστος används genomgående i Apostlagärningarna för att beskriva en förkristen messiasföreställning. På samma sätt med Guds rike. Detta innebär att samarierna måste förstå detta som att Filippus förkunnar den ”Taheb”

¹²⁴ Apg. 8:14-17

¹²⁵ Grudem, 1994, sid. 765

¹²⁶ Arrington & Stronstad, 1999, sid. 575

¹²⁷ Munck, 1967, sid. 75

¹²⁸ Munck, 1967, sid. 75

¹²⁹ Bruce, 1988, sid. 170

¹³⁰ Stott, 1996, sid 154-155

som de förväntade sig. Den de sätter sin tro till är alltså inte Jesus Kristus, utan Kristus såsom ”Taheb”. Dopet blir en symbolisk lydnadshandling mot Jesus ”Taheb”.¹³²

b. Samariernas vidskeplighet. Deras gensvar till Simon verkar ha varit av ytterst ytlig karaktär, som om de var i någon form av masshysteri. Texten visar också att deras gensvar till Filippos är av precis samma karaktär som deras gensvar till Simon var. Alltså menar Dunn att kvaliteten och djupet i deras omvändelse är densamma som deras överlåtelse till Simon. Dopet var ett kollektivt svar på denna masshysteri och inte det personliga val som Dunn menar annars kännetecknar det kristna dopet i den tidiga kyrkan.¹³³

c. Lukas användning av πιστευειν kan här inte ges den vikt det vanligen brukar ges. Det syftar inte på Kristus i första hand utan på Filippos: επιστευσαν τω Φιλιππω. Samarierna tog inte till sig Kristus personligen, utan accepterade helt enkelt Filippos tankegång.¹³⁴

d. Lukas verkar mena att Simons omvändelse var ytterst ytlig. Han skriver att Simon kom till tro, men bara några verser senare beskriver han de klara brister som fanns i Simons tro.

”Despite his belief and baptism Simon had neither part (μερις) nor lot (κληρος) in the matter of salvation (v.21); that is he never had become a member of the people of God.”¹³⁵

Simons tro var riktad mot människor istället för mot Gud. Först satte han sin tilltro till Filippos och sedan till Petrus.¹³⁶

e. I övriga NT är Anden beviset på att man är kristen. ”It is not sufficiently realized that in NT times the possession of the Spirit was *the* hallmark of the Christian.”¹³⁷ Ett tydligt exempel på detta är Kornelius och hans hus. Petrus menar att när de fått Anden, hur skall man då kunna göra annat än att också döpa dem i vatten. Det är här viktigt att se en skillnad mellan samarierna och Simon. Lukas bygger upp berättelsen så att vad samarierna gör, det gör också Simon. När de lämnar trolldomen, så gör också han det. När de blir döpta av Filippos blir också han det, men när samarierna får den helige Ande får Simon bara en förbannelse. Alltså blir samarierna verkligen kristna, men inte Simon.¹³⁸

f. Samarierna hade problem med att lita på judar genom de religiösa och etniska spänningarna dem emellan. Kanske var det så att de inte riktigt kunde lita på Filippos ord, eftersom han var jude. När apostlarna kommer med deras auktoritet innebär detta att samarierna kan ta till sig budskapet i tro, och inte längre låta skillnaderna mellan judar och samarier förstöra för dem.¹³⁹

¹³¹ Dunn, 1974, sid. 63

¹³² Dunn, 1974, sid. 64

¹³³ Dunn, 1974, sid. 64-65

¹³⁴ Dunn, 1974, sid. 65

¹³⁵ Dunn, 1974, sid. 65

¹³⁶ Dunn, 1974, sid. 66

¹³⁷ Dunn, 1974, sid. 66

¹³⁸ Dunn, 1974, sid. 66-67

¹³⁹ Dunn, 1974, sid. 67

Dunn menar att Lukas gör två övergripande poängar: 1. Samarierna får den helige Ande genom apostlarnas verksamhet. 2. Simon avslöjas.¹⁴⁰

Calvin förstod också Samariernas mottagande av Anden som att initiationen bara sker i ett steg. Han menade dock i motsats till Dunn att hela initiationen sker när det beskrivs att de kommer till tro genom Filippus förkunnelse. Calvins förklaring av att den helige Ande faller är att det är en karismatisk manifestation och en förmedling av nådegåvor till samarierna.¹⁴¹ Williams håller här i princip med Calvin. Han påpekar en skillnad i den grekiska texten, nämligen att den helige Ande inte står i bestämd artikel, utan det står $\piνευμα αγιον$. Detta skulle enligt Williams betyda att den helige Ande inte saknades, för den helige Andes person behöver uttryckas med en bestämd artikel.¹⁴² Det som saknas för samarierna är istället de yttre karismatisk manifestationerna av den helige Andes närvaro. Det är alltså det som apostlarna förmedlar när de lägger sina händer på samarierna.¹⁴³

Stott är inte överens med någon av dessa, vare sig pingstvännen, katoliker, Dunn eller Calvin. Stotts position är att händelserna som beskrivs i Apg. 8 verkligen sker i två distinkta steg.

”We do not deny that the Samaritan experience did, in fact, take place in two stages. Nor have we the right to deny that, having happened once, it could not happen again, especially if the circumstances are similar.”¹⁴⁴

Det som Stott poängterar är att vi måste fråga oss om det som beskrivs med samarierna är Guds normala sätt att verka.¹⁴⁵ Stott jämför det som står här med det som han definierar som apostlarnas normala undervisning. Han menar att både Petrus och Paulus är överens om att syndernas förlåtelse och den helige Ande ges som svar på omvändelse i enlighet med Petrus predikan i Apg. 2:38.¹⁴⁶

Som Dunn påpekar så ligger det inte i linje med vad som är normalt att den helige Ande inte kommer över samarierna.¹⁴⁷

Det andra som Stott poängterar är att det är unikt att två apostlar sänds iväg. De hade inte som vana att fara runt till varje by där evangeliet förkunnats för att kontrollera det som skedde. Stott menar att det inte finns något textstöd för att mena att Filippus förkunnelse var defekt. Apostlarna lägger bara händerna på dem och ber, de tillrättalägger inte Filippus undervisning.¹⁴⁸

¹⁴⁰ Dunn, 1974, sid. 67-68

¹⁴¹ Stott, 1996, sid. 155

¹⁴² Williams, 1990, sid. 156

¹⁴³ I kapitel 5 behandlas mycket kort frågan om bestämd artikel angående användningen av begreppet helig Ande.

¹⁴⁴ Stott, 1996, sid. 154

¹⁴⁵ Stott, 1996, sid. 154

¹⁴⁶ Stott, 1996, sid. 156

¹⁴⁷ Dunn, 1974, sid. 58

¹⁴⁸ Stott, 1996, sid. 156-157

4.4.2 Efesuslärjungarna

Paulus kommer till Efesus i kapitel 19 där han möter ett antal lärjungar. Han frågar dem om de tog emot den helige Ande när de kom till tro. De svarar att de inte ens känner till den helige Andes existens. Då frågar Paulus vilket dop de blev döpta med, varpå de svarar Johannesdopet. Paulus säger då till dem att Johannes talar om den som skall komma efter honom, Jesus. De låter då döpa sig i Herren Jesu namn. Paulus lägger sina händer på dem och de får den helige Ande.

Det problem som anges här brukar sammanfattas som att de är lärjungar, men ändå inte har den helige Ande. De får inte den helige Ande när de kommer till tro, de känner tydligen inte ens till att han finns. Bruce menar dock att de åtminstone måste ha hört talas om den helige Ande. Han menar att det ingår i Johannes dopundervisning att tala om Jesus som den som döper i helig Ande. På det sättet skall Johannes dop bli ett dop som förbereder för mottagandet av den helige Ande från Jesus.¹⁴⁹ Detta innebär dock inte att de var kristna, tvärtom bekräftar det snarare att de var lärjungar till Johannes och inte till Jesus. De kände till att det skulle komma en som döper i helig Ande men de hade inte fått undervisning i vem han är, vilket Paulus sedan ger sig in på att göra, och framför allt visst de inte vem Anden var, även om de hade hört talas om honom genom Johannes döparens verksamhet.¹⁵⁰

Det som behöver redas ut är just om lärjungarna i Efesus var lärjungar till Jesus eller till Johannes när Paulus börjar tala med dem. Ett argument för att tro att de redan var kristna innan är att de faktiskt kallas för lärjungar, μαθηται, när han hänvisar till dem.¹⁵¹ Att Lukas dessutom utelämnar Johannes visar på att ordet borde syfta på Jesus, vilket det gör i Apostlagärningarna.¹⁵²

”It is true that in Acts μαθηται usually equals ‘Christians’, but the 19.1 usage is unique: it is the *only* time that μαθηται is not preceded by the definite article.”¹⁵³

Det verkar alltså som om Lukas här avviker från sitt normala sätt att använda μαθηται och det är dessutom den enda gången han gör den avvikelsen. Men argumenten mot att förstå detta som kristna lärjungar slutar inte här. Lärjungarna känner inte alls till att den helige Ande finns. Det verkar också från Paulus samtal med dem som om de behövde vägledning om honom som kommer efter Johannes, nämligen Jesus. Först efter detta har hänt låter de döpa sig i Herren Jesu namn.¹⁵⁴ Det är med bakgrund av detta svårt att hävda att de faktiskt var kristna innan Paulus möter dem.

¹⁴⁹ Bruce, 1988, sid. 363

¹⁵⁰ Bruce, 1988, sid. 363

¹⁵¹ Arrington & Stronstad, 1999, sid. 636

¹⁵² Bruce, 1988, sid. 363

¹⁵³ Dunn, 1974, sid. 84

¹⁵⁴ Marshall, 1987 sid. 307

5. Terminologi om den helige Ande i Apostlagärningarna

5.1 αγιος

αγιος betyder helig och förekommer inte mindre än 230 gånger i Nya Testamentet. Förståelsen av αγιος i Nya Testamentet förutsätter Judendomens förståelse av begreppet. I Septuaginta förekommer ordet över 700 gånger. Det beskriver framför allt Gud, vem han är, hans makt och att han är upphöjd över människorna och den här världen. Men ordet används också för att beskriva dem som tillhör Gud i Gamla Testamentet.¹⁵⁵

”In the NT, as in Judaism, it centers on the being and claim of God to whom persons, appearances, and objects stands in a definite relationship.”¹⁵⁶

I Nya Testamentet beskrivs de kristna som heliga, alltså avskilda för Gud.¹⁵⁷ Guds Ande beskrivs som den helige Ande.

”Here *holy* characterizes the Spirit as the self-impartment and divestiture of God in such a way that the Spirit finally constitutes for the believer the experiential presence of God or Christ. This distinguishes the Spirit from all forms of human enthusiasm or ecstasy but allows it nonetheless to emerge as the eschatological sphere of existence for believers.”¹⁵⁸

5.2 βαπτίζειν

Ordet βαπτίζω har grundbetydelsen ”to immerse”¹⁵⁹ alltså att ”sänka ned, doppa ned”. Detta ord har använts med något olika förståelser. Det användes om att sänka skepp, att drunkna eller gå under, men också i betydelsen att bada eller tvätta. När det förekommer i denna betydelse så är det i en sakral kontext.¹⁶⁰

Det hellenistiska bruket av ordet βαπτίζω markeras framför allt av dess användning i kultsammanhang. Heliga bad finns i många olika hellenistiska sammanhang. I Septuaginta används βαπτειν som ersättning för hebreiskans בָּטַח. Betydelsen är ”to dip”. Βαπτειν används om att doppa i vinbägaren, doppa fötterna i floden, doppa fingrarna i offerblodet eller att doppa orena föremål i vatten för att rena dem.¹⁶¹ I senare judendom blev βαπτίζειν en teknisk, läromässig term för det tvättande som utförs för att rena från levitisk orenhet, men också för att ta emot proselyter i gemenskapen.¹⁶²

¹⁵⁵ Balz & Schneider, 1990, Vol. 1, sid. 18

¹⁵⁶ Balz & Schneider, 1990, Vol. 1, sid. 18

¹⁵⁷ Balz & Schneider, 1990, Vol. 1, sid. 18

¹⁵⁸ Balz & Schneider, 1990, Vol. 1, sid. 19

¹⁵⁹ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 530

¹⁶⁰ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 530

¹⁶¹ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 535

¹⁶² Kittel, 1979, Vol. I, sid. 535

Intressant är att betydelsen drunkna, gå under och sänka mer eller mindre har försvunnit i den hebreiska och arameiska användningen av detta begrepp.¹⁶³

Johannes dop och proselytdopet verkar vara nära besläktade. De verkar båda vara en engångsföreteelse, som åtminstone visar på en vilja att följa Gud.¹⁶⁴ Ordet βαπτίζω förekommer vid 76 tillfällen i Nya testamentet.¹⁶⁵ I den kristna kontexten sker dopet som en del av att uppfylla Herrens befallning och intention. Det kristna dopet sker εις Χριστον eller εις το ονομα Χριστου.¹⁶⁶ Detta har närmare studerats av Hartman. Han menar att en av betydelserna av dopet εις Χριστον eller εις το ονομα Χριστου är att det avgränsar dophandlingen från andra liknande handling, exempelvis Johannesdopet, eller det judiska proselytdop som dock ligger lite senare i tiden.¹⁶⁷ Det visar också en tro på Jesus som den universelle Herren.

”Vi behöver inte gå närmare in på dessa frågor utan får nöja oss med att konstatera att ett dop ”till Herrens Jesu namn” förutsatte en tro på en förhårligad Jesus som hade en makt som han nu utövade på jorden.”¹⁶⁸ Dopet föregicks också enligt Hartman av en dopförkunnelse där Jesus herravälde betonas. Att han uppstått var centralt, men också att syndernas förlåtelse ges av Jesus genom tron på honom. Dopet till Jesus är alltså ett nytt förbund, tecknet på Guds handlande. Det nya förbundsfolket är bärare av helig Ande.¹⁶⁹

Dopets element uttrycks genom instrumental dativ, υδατι, eller, vilket är vanligare, genom partikeln εν, medan εις används för att beskriva syftet med dopet, alltså till vad eller vem man döps.¹⁷⁰

5.3 πνευμα

Det grekiska πνευμα har i likhet med hebreiskans *ruah* generellt betydelsen ”wind, breath,¹⁷¹ life, soul, spirit.”¹⁷² I grekisk och hellenistisk förståelse spelar πνευμα en viktig roll. Gudarna använder vindarna som sina redskap, det kan exempelvis handla om ett medel för gudarna att utföra sina önskningar genom¹⁷³ πνευμα kan också i vissa fall förstås som gudomlig röst.¹⁷⁴

I Nya Testamentet kan πνευμα stå för en rad olika saker. Förutom vind och andedräkt kan det också betyda ande, alltså andlig varelse, exempelvis demon. I så fall kan anden betecknas som oren eller

¹⁶³ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 536

¹⁶⁴ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 537

¹⁶⁵ Balz & Schneider 1990, Vol. 1, sid. 192

¹⁶⁶ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 539

¹⁶⁷ Hartman, 1993, sid. 42

¹⁶⁸ Hartman, 1993, sid. 45

¹⁶⁹ Hartman, 1993, sid. 47

¹⁷⁰ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 539

¹⁷¹ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 335

¹⁷² Kittel, 1979, Vol. I, sid. 336

¹⁷³ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 340

ond.¹⁷⁵ Ordet beskriver också en del av människans vara. Hon beskrivs som bestående av ande, själ och kropp i 1Thess. 5:23. När πνευμα används i bemärkelsen Guds Ande, beskrivs han som den som talat genom profeterna i Gamla Testamentet. Guds Ande, den helige Ande, ger mod och kraft till vittnesbörd, tro, nådegåvor och frukt i den troendes liv.¹⁷⁶ Paulus beskriver den helige Ande som ett sigill, eller en pant, på människans samhörighet med Gud, en bekräftelse på tron.¹⁷⁷ Den helige Ande ges som en gåva av Kristus till den troende människan.¹⁷⁸

Munck påpekar också att det inte skall göras någon skillnad vid om helig Ande står med eller utan bestämd artikel, den som åsyftas är densamme i vilket fall. Lukas använder ibland inte riktigt samma namn på den helige Ande. Ibland är det Anden, ibland helig Ande, men Munck visar att den skillnaden inte behöver göras.¹⁷⁹

5.4 Terminologi om dop i helig Ande

Är begreppet dop i helig Ande synonymt med andra uttryck för att få den helige Ande? Ja det verkar som om begreppet är det. Fallet ”Kornelius och hans hus” är instruktivt. Ingenstans i själva berättelsen om Kornelius förekommer begreppet dop i helig Ande, men när Petrus återger berättelsen för de kristna ledarna i Jerusalem säger han till dem att den helige Ande föll på hedningarna ”alldeles som på oss under den första tiden”,¹⁸⁰ för att i nästa vers hänvisa till Jesus ord om dop i helig Ande som liktydigt med det som precis skett för hedningarna. Petrus verkar alltså inte göra någon skillnad på begreppen. Intressant att notera är att Petrus inte verka använda dop i helig Ande systematiskt för denna upplevelse. Snarare verkar det som både Petrus och Lukas själva föredrar andra termer för att beskriva dop i helig Ande.

¹⁷⁴ Kittel, 1979, Vol. I, sid. 345

¹⁷⁵ Balz & Schneider, 1990, Vol. 3, sid. 119

¹⁷⁶ Balz & Schneider, 1990, Vol. 3, sid. 119-121

¹⁷⁷ Ef. 1:13-14

¹⁷⁸ Balz & Schneider, 1990, Vol. 3, sid. 121

¹⁷⁹ Munck, 1967, sid.3-4

¹⁸⁰ Apg. 11:15

6. Dop i helig Ande hos Paulus

6.1 Anden och Paulus

Paulus har onekligen haft ett stort inflytande på den teologi som vuxit fram och levts ut i kyrkans historia. Därför känns det i allra högsta grad relevant att undersöka vad han har att säga om dop i helig Ande. Fee som huvudsakligen arbetat med Paulus tar också upp dop i helig Ande.

”För Paulus börjar livet i Anden vid omvändelsen, på samma gång som det handlar om en dynamisk erfarenhet som ständigt fördjupas.”¹⁸¹

Fee menar att vi ofta gör Anden för stel och strukturbunden. Paulus verkar inte ha den stela synen på den helige Ande.

”Vidare är mottagandet av Anden inte en statisk händelse i det förflutna, utan en pågående verklighet.

Kvantitativt språkbruk undviks nogsamt av Paulus. Man får inte ”mer”, eller blir ”fylld igen” – men det går att blåsa liv i erfarenheten av den ständigt närvarande Anden.”¹⁸²

Det som nu skall behandlas är hur Paulus uppfattar den helige Ande och den kristnes mottagande av honom.

6.2 1 Korinthierbrevet 12:13

Tidigare i detta arbete har de olika verser som direkt tagit upp begreppet dop i helig Ande gått igenom. Det vore därför underligt att inte nämna den sjunde och sista versen där termen dop i helig Ande står omnämnd. Versen står i 1 Kor.12, kanske det mest citerade kapitlet i Corpus Paulinum vad gäller den helige Ande och de karismatiska gåvorna. Framför allt är detta ett kapitel som i hög grad används av den karismatiska förnyelsen.

”Här har betoningen legat på ”stormen, jordskalvet och elden”, och de viktigaste texterna hämtar man från Apostlagärningarna och 1 Kor 12-14.”¹⁸³

Den ordalydelse som vi finner i 1 Kor.12:13 är i stort sett den samma här som i de sex övriga verserna. Dock finns en viss skillnad.

”και γαρ εν ενι πνευματι ημεις παντες εις εν σωμα εβαπτισθημεν”

Sammanhanget för Paulus är att han precis avslutat en uppräkningslista av de många olika saker som den treenige Guden¹⁸⁴ gör i församlingen, genom att räkna upp den mångfald av gåvor som Gud ger till församlingen genom den helige Ande. Paulus poäng med detta är att understryka att enhet inte betyder yttre likriktning. Enhet i mångfald skulle man kunna sammanfatta Paulus resonemang som, vilket

¹⁸¹ Fee, 2001, sid. 209

¹⁸² Fee, 2001, sid. 209

¹⁸³ Fee, 2001, sid. 12

¹⁸⁴ Fee, 2001, sid. 54

också är utgångspunkten för vers 12-14.¹⁸⁵ Syftet är alltså att visa att alla kristna är del i samma kropp, Kristi kropp. Det inledande γαρ står där för att visa hur Kristus kan vara en kropp som alla kristna är del av.

”It opens with a **for** (γαρ) which explains (by the process of incorporation) how it can be said that Christ is a body.”¹⁸⁶

Något som är viktigt ur detta sammanhang är att det är den enhet som finns i den helige Ande som är i fokus för Paulus här.¹⁸⁷ Att det är en och samme Ande repeteras två gånger i den här versen. De blev döpta i en Ande till en kropp och de hade alla fått en och samme Ande att dricka. Sammanhanget är alltså den helige Andes enande karaktär. Detta skall förstås ur bakgrunden av alla de olika gåvor som alla ges till församlingen genom *en och samme* Ande. Paulus överför nu talet om denne ene Ande till bilden av församlingen som en kropp. Termen dop i helig Ande verkar alltså här motsvara inlemmandet i kroppen. Dessutom verkar det som om Paulus förutsätter att alla har varit med om det. Dop i helig Ande verkar vara så grundläggande att det inte går att vara en del av Kristi kropp, alltså den kristna församlingens gemenskap, utan att ha upplevt det.

”So the baptism in the Spirit in this verse, far from being a dividing factor (some have it, others have not), is the great uniting factor (an experience we have all had). It is, in fact, the means of entry into the body of Christ.”¹⁸⁸

Kan, med det ovan nämnda som bakgrund, i så fall denna perikop anses som ett argument för en lära där dopet i helig Ande skiljs från omvändelsen? Vissa pingsteologer anser att versen skall förstås i två olika steg. Dop i helig Ande som ett distinkt steg och att dricka av en och samma Ande som ett distinkt steg.¹⁸⁹ Problemet med detta är att Paulus i så fall inte menade samma sak med dop i helig Ande som Lukas i så fall skulle ha gjort. Argumentet för detta skulle i så fall vara ett dop inte i utan ”by the Spirit”.¹⁹⁰

”However, the interpretation is almost certainly to be rejected. In the NT εν with βαπτίζειν never designates the one who performs the baptism; on the contrary, it always indicates the element in which the baptisand is immersed (or with which he is deluged) – except of course, when it is part of a full phrase like εν τη ερημω or εν τω ονοματι.”¹⁹¹

Det finns alltså egentligen inget språkligt skäl att förstå εν på detta sätt i det här sammanhanget.

Problemet kvarstår också att Paulus verkar ta det för givet att alla både har döpts i och fått att dricka av

¹⁸⁵ Fee, reprinted 1993, sid. 600

¹⁸⁶ Barrett, 1971, sid. 288

¹⁸⁷ Fee, reprinted 1993, sid. 604

¹⁸⁸ Stott, 1975, sid. 39

¹⁸⁹ Arrington & Stronstad, 1999, sid. 873

¹⁹⁰ Dunn, 1974, sid. 127

¹⁹¹ Dunn, 1974, sid. 128

en och samme Ande. Syftet ges också genom εἰς, nämligen att vi döps i den helige Ande till en kropp, Kristi kropp.¹⁹²

”For Paul the reception of the Spirit is the *sine qua non* of Christian life. The Spirit is what essentially distinguishes believer from nonbeliever (2:10-14; the Spirit is what essentially marks the beginning of Christian life (Gal3:2-3); The Spirit above all is what makes a person a child of God (Rom. 8:14-17). Thus it is natural for him to refer to their unity in the body in terms of the Spirit.”¹⁹³

Fee verkar alltså mena att Paulus har den helige Ande som det verkliga tecknet på att någon är kristen. Barrett menar dock att det inte finns någon god anledning att förstå denna utsaga av Paulus på något annat sätt än att det handlar om dopet i vatten, dopet i Jesus namn.¹⁹⁴ Vattendopet är alltså det som utgör grunden för den kristna enheten, och det som konstituerar att de kristna är Kristi kropp enligt Barrett.¹⁹⁵ Lockwood menar dock att det ordval Paulus använder indikerar dop i Ande, men för den sakens skull skall inte vattendopet räknas bort ur sammanhanget. Han menar att Paulus tydligt ser Jesus Kristus som agenten för döpanDET och den helige Ande som elementet att döpas i, utan att för den sakens skull göra avkall på att Anden är personlig.¹⁹⁶ Det kristna dopet, dopet i vatten i Jesus namn är enligt Lockwood grunden till all kristen enhet.¹⁹⁷

Fee har egentligen två saker att svara detta. Det första är just den gemensamma mottagandet av Anden som är det som förenar de kristna. De har alla mottagit den helige Ande, och det är grunden för enheten.¹⁹⁸

Det andra Fee lyfter fram är hur precis Paulus är i sin formulering. Det är just den helige Ande som är elementet i dopet, inte vattnet. Alltså syftar det heller inte på ett dop i vatten, utan i helig Ande.

”In fact he does not say ”we were all *baptized*,” which on its own would almost certainly imply ”with water,” but specifically says, ”we were all *baptized in one Spirit*.””¹⁹⁹

Fee’s argumentering är övertygande. Den helige Ande verkar enligt Paulus här verkligen vara grunden för enhet i Kristi kropp.

6.3 Lukas och Paulus

Efter att ha gått igenom Gamla testamentets löften och Johannes döparens verksamhet har Apostlagärningarna behandlats. Lukas återberättande av den första kyrkans liv i den helige Ande är tyngdpunkten i arbetet, men också Paulus som omtalas av Lukas och rest tillsammans med honom

¹⁹² Dunn, 1974, sid. 128

¹⁹³ Fee, reprinted 1993, sid. 603

¹⁹⁴ Barrett, 1971, sid. 289

¹⁹⁵ Barrett, 1971, sid. 289

¹⁹⁶ Lockwood, 2000, sid. 441-442

¹⁹⁷ Lockwood, 2000, sid. 445

¹⁹⁸ Fee, 1994, sid. 178

¹⁹⁹ Fee, 1994, sid. 179

spelar en viktig roll i detta. Paulus nämner bara termen dop i helig Ande en gång och det är i 1 Korinthierbrevet. Det som återstår är slutsatsen. Lär framför allt Lukas, men också Paulus en tvåstegsinitiation eller inte?

7. Sammanfattning

7.1 Uppsatsens frågeställning

Jag vill ta reda på hur initiationen in i den kristna tron sker och hur människan tar emot den helige Ande. Bakgrunden till detta är den pingsteologisk inställningen, att man först blir kristen och sedan döpt i helig Ande. Beskriver Bibeln, och framför allt Apostlagärningarna den kristna initiationen på detta sätt? Vad innebär det för dem som lever i det nya förbundet att ha den helige Ande och vara döpt i helig Ande?

7.2 Anden i Gamla Testamentet

I Gamla Testamentet beskrivs den helige Ande som den som ger liv. Guds Ande manifesterar också Guds närvaro bland sitt folk, Israels folk som han har utvalt. Han manifesterar sig bland annat genom att på ett speciellt sett vara med folkets ledare. Domarnas tjänst beskrivs som ledd av Anden, och Guds Ande uppfyller dem vid viktiga tillfällen. De får kraft, ledning och budskap av Anden. På samma sätt är den helige Ande aktiv genom profeterna. Dessa har i uppdrag att visa folket dess felsteg och avfällighet och leda dem tillbaka till Herren. Guds Ande beskrivs dock aldrig som personligt boende i dem som tillhör Israel. Dem som den helige Ande är närvarande hos bär inte honom på det sätt som beskrivs i Nya Testamentet. Guds Ande har alltid en funktionell närvaro. Ett uppdrag skall utföras och därför är han närvarande, leder och ger kraft. Däremot ger profeterna många löften om att Guds Ande, den helige Ande, skall utgjutas på ett nytt sätt, där Gud skall förändra det inre i människan genom att bo i dem, ge dem nya hjärtan av kött. Alla som tillhör förbundet skall få del av den helige Ande, inte bara dem som har en ledande ställning.

7.3 Johannes Döparen

När Johannes Döparen kommer tar han denna förväntan från Gamla Testamentet på den helige Andes utgjutande och knyter det till messias, den starkare, Jesus Kristus. Jesus är den som enligt Johannes skall döpa i helig Ande. Han kommer att förmedla den helige Ande, i enlighet med Gamla Testamentets löften. Johannes definierar Jesu verksamhet i två delar: Han är Guds offerlamm som tar bort världens synder, och han är den som döper i helig Ande.

7.4 Apostlagärningarna och dop i helig Ande

Apostlagärningarna är den viktigaste skriften för dem som hävdar en tvåstegsinitiation, där man först blir omvänd och troende, och sedan blir döpt i helig Ande som ett andra steg. Man hänvisar till den första pingsten och Jesu löften i Apg. 1:5. Man hänvisar också till de olika stegen då vissa grupper tar

emot den helige Ande, framför allt Apg. 8 när samarierna tar emot den helige Ande och de tolv lärjungarna som Paulus möter i Efesus. Uppsatsen har behandlat Apg. 1:5, där termen dop i helig Ande används. Jesus lovar att lärjungarna skall få det som Fadern har lovat. Detta är i stort sett samma formulering som Johannes Döparen har om Jesus. Han visar nu att han är den som Johannes sade att han skulle vara. Nu är hans frälsningsverk fullbordat så när som på att Jesu himmelfärd återstår. Han lovar att gå till Fadern och sända dem den helige Ande. Jesus visar alltså här att han verkligen är den som döper i helig Ande.

En fråga som är viktig att reda ut för att förstå läran om dop i helig Ande på rätt sätt är om lärjungarna hade den helige Ande före den första pingsten. En del som argumenterar för en tvåstegsinitiation menar att lärjungarna redan var pånyttfödda av den helige Ande innan pingsten. Joh. 20:22 används då som huvudargument. Detta verkar dock vara en speciell Andeutgjutelse som är förknippad med apostlarnas tjänst. Engelsviken beskriver det som Johannesevangeliets missionsbefallning.

Ofta framförs i karismatiska sammanhang att pingsten sker för att utrusta lärjungarna med kraft för deras uppdrag. Det som då lätt kommer i andra hand är det faktum att pingsten också måste förstås ur ett frälsningshistoriskt perspektiv. Genom pingsten sker något nytt i frälsningshistorien. Anden utgjuts inte bara för att ge kraft. Pingstdagen är uppfyllelsen på Gamla testamentets förväntan om en nära relation med den helige Ande.

Den andra perikopen där dop i helig Ande omnämns i Apostlagärningarna är Petrus som citerar Jesus i Apg. 11:16. Den helige Ande har precis blivit utgjuten över hedningar för första gången. Petrus predikade för Kornelius och hela hans hus, de kommer till tro och tar emot den helige Ande, vilket resulterar i att de döps. När Petrus sedan återberättar detta för de äldste i Jerusalem nämner han Jesus ord om dop i helig Ande. Det som skett med hedningarna var precis samma sak som skett med lärjungarna, och då kommer Petrus att tänka på dop i helig Ande. Dunn argumenterar för att det som sker är att Kornelius genom Petrus predikan kommer till tro på löftet om syndernas förlåtelse, och när han ber om detta får han det genom den helige Ande. Det är den tvåfaldiga gåvan, syndernas förlåtelse och den helige Andes dop.

Då detta fastslagits att dop i helig Ande kopplats samman med syndernas förlåtelse är det dags att undersöka två perikoper som verkar problematiska. Den första av dem är Apg. 8 då Filippos förkunnar evangeliet i Samarien och gör under bland dem så att de kommer till tro. De döps, men får inte den helige Ande. Detta leder till att två apostlar snabbt skickas ned till Samarien för att ställa situationen till rätta. De lägger sina händer på samarierna och de får den helige Ande. Denna text kan angripas på några olika sätt. Pingstvännen och vissa katoliker ser detta som argument för en tvåstegsinitiation, medan många evangelikala vill se detta som ett steg. Vad som då sker är att antingen del ett, att de kommer till tro, eller del två att de får den helige Ande inte är en verklig initiation. Dunn förespråkar

att de inte kommer till en verklig tro genom Filippus förkunnelse, Calvin att apostlarnas handpåläggning bara handlar om en karismatisk manifestation. Stott menar att det inte går att förneka att detta sker i tvåsteg. Texten säger att det som skedde med Samarierna var att de först kom till tro, och sedan fick ta emot den helige Ande när apostlarna kom. Det går heller inte att garantera att samma sak inte skulle hända idag om omständigheterna var liknande. Han slå dock fast att detta inte är det normala sättet i den kristna gemenskapen. Det normala är att man får den helige Ande och syndernas förlåtelse som gåva genom omvändelse och dop. Petrus undervisning i hans predikan på pingstdagen är mer normerande.

Den andra perikopen är Apg. 19 där Paulus stöter på tolv lärjungar som inte mottagit den helige Ande. Mycket talar för att dessa lärjungar inte är kristna. De känner inte till den helige Ande, de behöver instrueras i att Jesus är den som kommer efter Johannes och är starkare än honom samt att Lukas övriga bruk av ordet lärjungar tyder på att han inte avser att dessa skall förstås som kristna lärjungar, utan snarare Johanneslärjungar.

7.5 Grekiskans terminologi

De grekiska termer som används i begreppet ”dop i helig Ande” förtydligar förståelsen av begreppet. Helig visar karaktären på Guds Ande, och likaså karaktären på den som tar emot honom, alltså den kristne. Döpa betyder att sänka ned i, vilket visar att något gammalt begravs och något nytt uppstår. Den som döps omsluts helt och hållet av Guds Ande. Anden är den som ger liv till den kristne i andlig bemärkelse. Det verkar också som om begreppet ”dop i helig Ande” är utbytbart mot exempelvis att Anden faller över de kristna, och att de uppfylls av honom.

7.6 Dop i helig Ande hos Paulus

Vad gäller Paulus verkar han inte heller stödja en tvåstegsinitiation in i det kristna livet. Istället fylls den kristne vid omvändelsen av helig Ande, vilket är en dynamisk närvaro av Gud själv i den kristne. Begreppet ”dop i helig Ande” förekommer bara en gång hos Paulus, och då verkar det inte syfta på något som sker i tvåsteg, utan en verklighet och en erfarenhet som alla kristna delar. Den helige Andes närvaro i den kristnes liv är, hos Paulus, en verklighet som utgör själva grunden för det kristna livet, ett oundgängligt tecken på trons verklighet.

7.7 Slutsats

Läran om dop i helig Ande som en tvåstegsinitiation måste avfärdas. Dopet i helig Ande går hand i hand med syndernas förlåtelse som svar på omvändelse och dop. Apostlagärningarna ser det som normen för initiationen in i det kristna livet. Dopet i helig Ande sker alltså när en människa kommer

till tro. Den som är döpt i helig Ande får två saker: För det första förs hon in i Guds frälsningshistoriska plan, hon får en ny relation till Gud genom den helige Ande och får uppleva uppfyllelsen av Gamla Testamentets löften om den helige Ande. För det andra förs hon in i en övernaturlig relation till Gud. Hon utrustas med kraft genom den helige Ande. De karismatiska gåvorna är exempel på detta.

8. Slutsats

Läran om dop i helig Ande har orsakat många upprörda känslor och sårat många människor. De sammanhang som har upplevt karismatiska förnyelser eller väckelser har ofta också sett en baksida av det. Människor som inte fyllts av den helige Ande, inte börjat tala i tungor eller som inte får andliga upplevelser, syner och profetiska tilltal. Jag tror att det är viktigt att poängtera att inget av detta egentligen har att göra med utredandet av läran om dop i helig Ande. Visst är det på många sätt problematiskt att tänka sig en kristendom som delar upp de som kommit till tro på Kristus i två olika grupper, en bestående av halvkristna och en av verkligt kristna, men det är inte syftet med uppsatsen. Syftet är rent exegetiskt. Vad betyder begreppet dop i helig Ande? Om det är så att Guds syfte presenterat i Bibeln är två klasser av kristna så bör det, enligt min mening, vara det naturliga att anpassa sig efter i en kristen kyrka. Det är viktigt att inte låta sin förståelse av en text styras av reaktioner runt omkring, utan istället så objektivt som möjligt försöka reda ut textens betydelse och dess tillämpning. Tillämpningen kanske egentligen inte hör hemma på universitetet, men teori och praktik ligger i denna uppsats mycket nära varandra och tillämpningen kan därför inte helt utelämnas. Frågan om dop i helig Ande är inte enkel. Studiet har också lett till att jag fått pröva min egen tro. Det slutliga intrycket av den ovan angivna studien är att läran om dop i helig Ande som en tvåstegskristendom inte har något stöd i Apostlagärningarna. De första kristna kan enligt min mening varken ha trott eller resonerat på det sättet. Inte heller Paulus visste av någon form av tvåstegskristendom. Den genomgång jag utfört har övertygat mig om att Apostlagärningarna, och för övrigt resten av Nya testamentet lär att dopet i helig Ande sker tillsammans med omvändelsen. Både Stott och Dunn uttrycker detta gång på gång. Visst kan olika händelser avvika från grundmönstret, men läromässigt finns det ingen tvekan om att normen är det som Petrus uttrycker i Apg. 2:38. Omvändelse och dop leder till två gåvor från Gud: syndernas förlåtelse och den helige Ande. Detta stämmer också väl överens med Johannes döparens utsagor om Jesus och dop i helig Ande. Grunden för att Kornelius och de andra hedningarna skulle få kalla sig kristna och döpas i vatten var just att de hade mottagit den helige Ande. Det verkar alltså som om att vara döpt i helig Ande är det som gör att en människa kan kalla sig för kristen.

De olika perikoper som används för att försvara en ”Andedopslära” talar så vitt jag förstår snarare i direkt motsatt riktning. De stöder snarare en enad initiation än en delad. Tydligast är exemplet med samarierna. Apostlarna finner detta att Anden inte utgjutits så allvarligt att det sänder Petrus och Johannes att undersöka saken. Hade de förespråkat dop i helig Ande enligt tvåstegsmodellen hade de troligtvis förhållit sig på ett helt annat sätt. Också Paulus möte med Efesuslärjungarna visar hur underligt, ja främmande för den kristna tron det är att kalla sig kristen och inte ha den helige Ande.

Som jag visat ovan verkar det också högst otroligt att dessa lärjungar var kristna. Normen för det kristna livet verkar alltså vara att dop och omvändelse leder till syndernas förlåtelse och dop i helig Ande. På detta sätt uppfylls förväntan från Gamla Testamentet.

Vad gäller språkbruket som används angående dop i helig Ande verkar ju dessutom begreppet vara synonymt med att bli uppfylld av den helige Ande. Detta talar för att dop i helig Ande inte skiljer sig från initiationen in i den kristna tron. Istället är det så att när en människa blir uppfylld av den helige Ande så är det detta som konstituerar att hon är kristen.

Det är också viktigt att ha i åtanke att pingsten i första hand är en del av det frälsningshistoriska skeendet, en triumf för Guds plan. Gud har i Gamla testamentet utlovat att den helige Ande skulle utgjas över allt kött, och detta är vad som fullbordas genom dopet i den helige Ande. När Jesus utgjuter den helige Ande på den första kristna pingsten associerar Petrus detta till Joels profetia. Den helige Ande för nu ut Jesu verk till dem som tar emot det genom omvändelse och dop i Jesu namn. Lärjungarna får en ny relation till Gud genom den helige Ande, så att var och en känner Gud. Guds närvaro är inte längre enbart bland folket och tillfälligt, utan innerligt, personligt och inte bundet till någon specifik uppgift. Det är inte fel att betona att den helige Ande utgjas för att ge kraft till lärjungarna, det är en del av Guds frälsningshistoriska plan. Det är så han har planerat att föra ut Jesu verk till mänskligheten. Men den nya relationen mellan Gud och människa genom den helige Ande är det verkligen stora som sker.

Alltså är det normalt att när en människa omvänder sig, så får hon enligt Guds plan ta emot dopet i den helige Ande. Hon utrustas med en ny kraft, men framför allt ges hon en ny intimitet med Gud genom den helige Andes närvaro. I Apostlagärningarna kan vi se att den helige Ande är verksam både i den kristna gemenskapen och genom enskilda kristna. Den verklighet som beskrivs är att Guds kraft genom den helige Ande på ett nytt sätt är utgjuten efter pingsten både i den kristna församlingen och den enskilde kristne. Relationen med Gud blir mer konkret genom drömmar, syner, profetior och tungotal. Guds kraft blir uppenbar genom helanden och döda som uppväcks. Alltså verkar det som om dopet i den helige Ande har en tvåfaldig verkan: För det första förs den kristne in i Guds frälsningshistoriska plan. Hon får del i den nya relationen mellan Gud och människa som erbjuds efter att Jesu verk och Andens utgjutande på pingsten fullbordats. För det andra förs den kristne in i en övernaturlig verklighet där under, tecken och tilltal från Gud utgör en dynamisk verklighet.

Dock kan man här hamna i en problematisk situation. Ovan nämnde jag kopplingen mellan teori och praktik. I många kyrkor belägna i västvärlden finns en nästan total avsaknad av detta, åtminstone till det yttre. Det som i Apostlagärningarna, och enligt min mening också hos Paulus, beskrivs som ett normalt kristet liv saknas till stora delar. Jag skall inte gå in närmare på detta, för det har helt klart sin plats någon annan stans, men det borde åtminstone vara något av en väckarklocka att detta normala

kristna liv saknas. Det visar att allt inte alls står väl till, och att en förvandling av vårt kristna liv och vår gemenskap behövs. Vi behöver återupptäcka den helige Ande. Detta uppvaknande har många kristna fått genom den karismatiska rörelsen. Läran om dop i helig Ande har fått många människor att söka den helige Ande och de har också funnit honom. Kan detta bibehållas utan den läran? Jag tror att svaret på den frågan utan tvekan är ja. Har vi den helige Ande så har vi förts in i det sammanhang där Guds Ande verkar, och då finns allt det som förknippas med dopet i den helige Ande där att hämta ut.

Litteraturförteckning

Bibeltexter

Novum Testamentum Graece efter Eb. Nestle, Erw. Nestle utg. K. Aland, M. Black, C.M. Martini, B.M. Metzger, A. Wikgren, Stuttgart 1979

Bibel 2000, Svenska Bibelsällskapet, Örebro, 2000

Svenska Folkbibeln, Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Haninge, 1999

Sekundärlitteratur

Albrektson, B. & Ringgren, H. *En bok om gamla testamentet* 5e uppl., Kristianstad 1999

Arrington, F.L. & Stronstad, R. ed. *Full Life – Bible Commentary to the New Testament* Grand Rapids, Michigan, 1999

Achtemeier, E. *Minor Prophets I* New International Biblical Commentary, Peabody, Massachusetts, 1996

Allen, L.C. *The Books of Joel, Obadiah, Jonah and Micah* The New International Commentary on the Old Testament, Grand Rapids, Michigan, 1976

Baldwin, J.G. *Haggai, Zechariah and Malachi* Tyndale Old Testament Commentaries, Leicester, 1972

Balz, H. & Schneider, G. edit. *Exegetical Dictionary of the New Testament* Vol 1 och 3 Grand Rapids, Michigan, 1990 - Originalutgåvan på tyska: *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*

Barrett, C.K. *The First Epistle to the Corinthians*, Second Edition, Black's New Testament Commentaries, London, 1971

Bruce, F.F. *The Book of Acts* The New International Commentary on the New Testament, Revised, Grand Rapids Michigan, 1988

Dillard, R.B. och Longman, T. *An Introduction to the Old Testament* Leicester 1995

Dunn, J.D.G. *Baptism in the Holy Spirit* Studies in Biblical Theology, *Second Series*, London, 1974

Engelsviken, T. *Ånden i Ordet – Bibelens budskap om Den Hellige Ånd*, Drammen 1977

Fee, G.D. *Anden och Guds folk* Sv. översättning Örebro 2001

Fee, G.D. *Gods Empowering Presence – The Holy Spirit in the Letters of Paul*, Peabody, Massachusetts, 1994

Fee, G.D. *The First Epistle to the Corinthians* The New International Commentary on the New Testament, Grand Rapids, Reprinted 1993

France, R.T. *Matthew* Tyndale New Testament Commentaries, Leicester, Reprinted 1997

Gaebelein, F.E. editor *John, Acts* The Expositor's Bible Commentary, vol. 9, Grand Rapids, Michigan, 1981

Geldenhuis, N. *The Gospel of Luke* The New International Commentary on the New Testament, Grand Rapids, Michigan, 1951

Gilbrant, T. red., *Illustrerat Bibelllexikon*, Ski, Norge – 1988

Green, M. *I believe in the Holy Spirit*, Reading, Second edition, 1985

Green, M. *The Message of Matthew – The Kingdom of Heaven* (The Bible Speaks Today) Leicester, 2000

Grudem, W. *Systematic Theology – An Introduction to Biblical Doctrin*, Leicester, 1994

Gärtner, B.E. Markus evangelium (Tolkning av Nya Testamentet), Stockholm, 1967

Harrison, R.K. *Jeremiah and Lamentations*, Tyndale Old Testament Commentaries, Leicester, 1973

Hartman, L. "Till Herrens Jesu namn", Tro & Tanke, Uppsala, 1993

Hurtado, L.W. *Mark* New International Biblical Commentary, Peabody, Massachusetts, 1989

Jenni, E. Och Westermann, C. *Theological Lexicon of the Old Testament*, vol. 3, translated by M.E. Biddle, Peabody Massachusetts, 1997

Kittel, G. ed. *Theological Dictionary of the New Testament* Vol. I, VI, Tenth printing, Grand Rapids, Lane, W.L. *Commentary on the Gospel of Mark* The New International Commentary on the New Testament, Grand Rapids, Michigan, 1974

Lockwood, G.J. *1 Corinthians* Concordia Commentary, Saint Louis, 2000

Marshall, I.H. *Acts* (Tyndale New Testament Commentaries), reprined, Leicester, 1987

Michigan, 1979 – översättning och redigering av Bromiley, G.W.

Motyer, A. *Isaiah* (Tyndale Old Testament Commentaries) Leicester, 1999

Mounce, R.H. *Matthew* New International Biblical Commentary, Peabody, Massachusetts, 1991

Munck, J. *The Acts of the Apostles* The Anchor Bible, Garden City, New York, 1967

Stott, J.R.W. *Baptism and Fullness – The work of the Holy Spirit Today* Second edition, Aylsbury , Bucks 1975

Stott, J.R.W. *The Message of Acts – To the Ends of the Earth* (The Bible Speaks Today) Reprinted second edition, Leicester, 1996

Taylor, J.B. *Ezekiel* Tyndale Old Testament Commentaries, Leicester, 1969